

**КОРОТКА
ГРАМАТИКА НІМЕЦЬКОЇ
МОВИ**

ОПРАЦЮВАЛА
ГАННА НАКОНЕЧНА

**KURZE
DEUTSCHE GRAMMATIK
FÜR UKRAINER**

BEARBEITET VON
HANNA NAKONETSCHNA

1941

OTTO HARRASSOWITZ · LEIPZIG

EX LIBRIS

DOMINA

LIBRIS

SPRACHBÜCHER

**KURZE
DEUTSCHE GRAMMATIK
FÜR UKRAINER**

BEARBEITET VON

HANNA NAKONETSCHNA

1 9 4 1

OTTO HARRASSOWITZ · LEIPZIG

**КОРОТКА
ГРАМАТИКА НІМЕЦЬКОЇ
МОВИ**

ОПРАЦЮВАЛА

ГАННА НАКОНЕЧНА

1 9 4 1

ОТТО ГАРРАССОВИЦ . ЛЯЙПЦІГ

ALLE RECHTE VORBEHALTEN
COPYRIGHT BY OTTO HARRASSOWITZ
LEIPZIG 1941

DRUCK VON A. HEINE GMBH., GRÄFENHAINICHEN

Зміст

	Стор.
Вступні завваги	7
1. Абетка	9
2. Завваги до вимови	11
3. Родінник	14
4. Зразки відмінн	16
а) Іменники	17
б) Прикметники	23
в) Займенники	26
г) Числівники	29
г) Дієслова	31
5. Список сильних, неправильних, модальних і деяких слабих дієслів	42
6. Невідмінні частини мови	56
а) Прийменники	56
б) Приєдники	56
в) Сполучники	56
7. Із німецької складні	57
8. Із німецького правопису	64
9. Елементарні граматичні терміни	68
10. Важніші німецькі звороти	73
Речевий показник і показник деяких важніших слів та назв	77

Вступні зауваги.

Мета цієї книжечки — як найкоротше, як найприступніше й як найлегше подати відомості з звучні, відмінні й складні німецької літературної мови.

Німецька мова, що нею говорить коло 100 мільйонів людей, належить до германських мов, які разом із романськими (нпр. із сьогодишньою італійською), із слов'янськими (нпр. із українською), із балтійськими (нпр. із литовською) та ін. творять сем'ю т. зв. індо-германських або індо-європейських мов.

Германські мови поділяються на три групи: північну, східну й західну. До північної групи германських мов належать мови: норвезька, ісландська, данська й шведська, до східної: (вимерлі) готська, бургундська й ін., до західної мови: англійська, фризійська й німецька. Сама в собі німецька мова поділяється на багато говорів (народних мов різних околиць), що укладаються в три основні групи: горішньонімецькі говори (нпр. баварські, швайцарські, австрійські), середньонімецькі говори (нпр. саксонські, туринзькі, геські) й долишньонімецькі (нпр. бранденбурзькі, ост-і вестфальські, франкські й ін.). Первісною книжкою мовою в німців була латинська мова. Цій незрозумілій широком масам латинській мові протиставило простолюття свою мову, звану попростому „народною“, по старонімецькому „діютіск“ (diutisk), пізніш „діютш“ (diutsch), з чого розвинулося тепорішнє німецьке „дойтш“ — deutsch на визначення німецької мови й народу.

Основоположник німецької літературної мови є Мартин Лютер (1483—1546), що переклав на німецьку мову Біблію й вона ширяла собою народню мову, витискаючи латину.

Норми й закони модерної німецької літературної мови зібрані в чотирьох практичних книжках під загальним наголовком „Дуден“ (Duden)¹). Перший том цього видання, це основи німецького правопису своїх та чужих слів, другий том, це найчастіші німецькі

¹) Видання німецького Бібліографічного Інституту Bibliographisches Institut, Leipzig.

зворотні й вислови, третій том творить образковий словник, до під кожним малюнком якогось предмету подано його назву й урешті четвертий том „Дудена“ містить граматику німецької мови. В цьому четвертому томі подано на сторінках 18—19 найважливіші граматики й словники німецької мови й туди віденасмо цікавих.

Для не-німців є теж окремі німецькі граматики; з них назвемо такі:

Walter Weber: Deutsch für Ausländer, Берлін-Ляйпціг, Юліус Бельц.

Hans Schulz und Wilhelm Sundermeyer: Deutsche Sprache für Ausländer, Schriften des Deutschen Instituts für Ausländer an der Universität Berlin, сьомий наклад, Берлін 1941.

З українських підручників до науки німецької мови найкращий самоучок Юрія Рудницького (перероблений дром Ярославом Рудницьким) п. н.: „Deutsch für Ukrainer“ — Підручник до науки німецької мови, третє видання, Берлін 1941, В-во Бернард і Грефе.

Із словників, що появилися в останньому часі треба назвати такі: Ганна Наконечна: Німецько-український кишеньковий словник, другий наклад, Ляйпціг 1941, Отто Гаррасовіц.

Ярослав Рудницький: Українсько-німецький кишеньковий словник, другий наклад, Ляйпціг 1941, Отто Гаррасовіц.

Іван Ільницький-Занкович: Німецький та український військово-вий словник, Берлін 1939, Бернард і Грефе та

Йогож: Німецький та український летунський словник, Берлін 1939, Бернард і Грефе.

Всі названі книжки можна замовляти у книгарні Otto Harrassowitz, Leipzig C 1, Querstr. 14.

§ 1. Абетка. — Alphabet.

Друкована буква		Писана буква		Звучить як українське
Латинка	Готика	Латинка	Готика	
A, a	Ɑ, Ɱ	A, a	Ɑ, Ɱ	а, пор. § 2, 1
B, b	Ⱳ, ⱳ	B, b	Ⱳ, ⱳ	б
C, c	ⱴ, Ⱶ	C, c	L, c	ц, рідко: к, пор. § 2, 5а
D, d	ⱶ, ⱷ	D, d	ⱶ, ⱷ	д
E, e	ⱸ, ⱹ	E, e	ⱸ, ⱹ	е, пор. § 2, 1
F, f	ⱺ, ⱻ	F, f	ⱺ, ⱻ	ф
G, g	ⱼ, ⱽ	G, g	G, g	г
H, h	Ɀ, Ȿ	H, h	G, f	г, тільки на початку складів, пор. § 2, 5б
I, i	Ɀ, Ȿ	I, i	I, i	і, пор. § 2, 1
J, j	Ɀ, Ȿ	J, j	J, j	й
K, k	Ɀ, Ȿ	K, k	K, k	к, пор. § 2, 6а
L, l	Ɀ, Ȿ	L, l	L, l	ль
M, m	Ɀ, Ȿ	M, m	M, m	м

Друкована буква		Писана буква		Звучить як українське
Латинка	Готика	Латинка	Готика	
N, n	Ń, ń	<i>N, n</i>	<i>N, n</i>	н
O, o	Ɔ, ɔ	<i>O, o</i>	<i>O, o</i>	о, пор. § 2, 1
P, p	Ɔ, ɔ	<i>P, p</i>	<i>P, p</i>	п
Q, q	Ɔ, ɔ	<i>Q, q</i>	<i>Q, q</i>	кв, пор. § 2, 5в
R, r	Ŕ, ŕ	<i>R, r</i>	<i>R, r</i>	р
S, s	Œ, œ, Ꝣ, ꝣ	<i>S, s</i> <i>ss, Ꝣ</i>	<i>S, s</i> <i>ſ, Ꝣ</i>	с, на початку складу: з, перед р, t: ш, пор. § 2, 5г, 6д
T, t	Ƨ, Ƨ	<i>T, t</i>	<i>T, t</i>	т
U, u	U, u	<i>U, u</i>	<i>U, u</i>	у, пор. § 2, 1
V, v	Ɔ, ɔ	<i>V, v</i>	<i>V, v</i>	ф, рідко: в, пор. § 2, 5г
W, w	Ɔ, ɔ	<i>W, w</i>	<i>W, w</i>	в
X, x	Ɔ, ɔ	<i>X, x</i>	<i>X, x</i>	кс, пор. § 2, 5д
Y, y	Ɔ, ɔ	<i>Y, y</i>	<i>Y, y</i>	і, пор. § 2, 2
Z, z	Ɔ, ɔ	<i>Z, z</i>	<i>Z, z</i>	ц

Крім цього вживаються в німецькій мові:

1. перезвучні голосівки: Ä, ä; Ö, ö; Ü, ü, пор. § 2, 3.
2. двозвуки: Ai, ai; Ei, ei; Au, au; Äu, äu; Eu, eu, пор. § 2, 4 та
3. складені букви: Ch, ch, пор. § 2, 6б, в; Ph, ph, пор. § 2, 6г; ck, пор. § 2, 6а; Sch, sch, пор. § 2, 6г; tz, пор. § 2, 6е.

§ 2. Завваги до вимови. — Bemerkungen zur Aussprache.

1. Вимова німецьких голосівок може бути коротка або довга. Голосівки: а, е, і, о, и звучать при короткій вимові зовсім так, як наше а, е, і, о, у. Приклади: Markt¹⁾ (маркт = торг), nett (нет = чепурний), Ritter (ріттер = лицар), Post (пост = пошта), Mutter (муттер = мати). При довгій вимові ці голосівки звучать неначе подвійно: аа, ее (близько до нашого „и“!), іі, оо, уу. Назверх довгі голосівки пізнаємо по тому, що:

а) вони пишуться в німецькій мові подвійно, нпр.: МааВ (маас = міра), Meer (мінер = море);

б) по них слідує буква h, що її не вимовляємо зовсім, бо вона служить тільки як знак довготи, нпр.: Ahnen (аанен = предки), Mehl (міньль = мука), geht (ґінт = йде, не вульгарне: ґейт!);

в) по голосівці і слідує буква e, що — подібно як h — не читається, а служить тільки як знак довготи голосівки і, нпр.: Bier (бір = пиво), gießen (ґісен = лляти);

г) коли вони взагалі становлять для себе окремий (довгий) склад, нпр.: A-bend (аабенд = вечір), O-berst (ооберст = полковник) і ін.

2. Голосівка у (іпсільон) читається близько до „і“, нпр.: Pyramide (піраміде = піраміда), Upsilon (іпсільон = назва цієї букви).

3. Німецькій мові прикметні т. зв. перезвучні голосівки, а саме: ä, ö, ü. Їхня вимова така:

а) Ä, ü вимовляємо, як наше одверте „е“ (не зближене до „и“!), нпр.: Mähren (меєрен = Моравія), Männer (меннер = чоловіки, мужчини);

б) Ö, ö вимовляється посередні між нашим „о“ та „и“ (відчиняти уста як до „о“ й вимовляти „и“), нпр.: Öl (о“ль = олива), zwölf (цво“льф = дванадцять);

в) Ü, ü вимовляємо посередні між „у“ та „і“, близько (але не так само) до нашого „ю“, нпр.: grün (ґрун = зелений), Tür (туґр = двері); не вимовляти ніколи „ü“, як наше звичайне „і“, та з другого боку не заступати „ü“ у вимові беззастережно (з московська) нашим „ю“, бо в німецькій мові виразно відрізняється таке нпр.: lügen (люґен = виглядати) від lügen (льуґен = брехати), або: Jute (юте = рід рослини) від Jüte (йуґте = мешканець Йуґтляндії, що її за нашим правописом передають як „Ютляндія“).

¹⁾ В німецькій мові пишеться всі йменники — так як у нас назви — з великої початкової букви.

4. В німецькій мові є п'ять двозвуків: *ai*, *ei*, *au*, *äu*, *eu*. Їхня вимова така:

а) *Ai*, *ei* вимовляється, як наше „ай“, нпр.: *Mai* (май = травень), *fein* (файн = гарний), *Kaiserreich* (кайзеррайх = царство); в деяких назвах задержалися досі старі написання з „у“ на місці „і“, нпр.: *Bayern* (басри = Баварія), *May*, *Mayer* і ін., їх вимовляємо так само, як двозвуки *ai*, *ei*.

б) *Au* вимовляємо точно так, як український двозвук „ав“ (у вимові = „ау“), нпр.: *Maul* (мавль = шок), *Bauer* (бав-ер = селянин), *Jaroslau* (йрослау = Ярослав, місто й ім'я)¹⁾;

в) *Äu* та *eu* вимовляємо точно так як українське „ой“, нпр.: *Häuser* (гойзер = дом), *heute* (гойте = сьогодні); не вимовляти цього двозвука з провінціальною говіркою „ай“, отже: „гайзер“, „гайте“!

5. До вимови німецьких приголосівок, що відмінні від українських, треба завважити осьщо:

а) *C*, *c* читається як українське „ц“, нпр.: *Cäcilie* (цеціліє = Цецилія), то знову як „к“ (перед *a*, *o*, *u* та перед приголосівками в чужих словах) нпр.: *Cocktail* (коктайль = мішаний алкогольний напій);

б) *H*, *h* звучить подібно як наше „г“ тільки на початку складів, нпр.: *herhalten* (гєргальтен = терпіти), *herholen* (гєрголєн = принести), *ha! ha!* (гага! = виклик); після голосівок перед приголосівками букви *h* не читається, вона служить тільки як знак подовження (пор. вище 1б);

в) *Q*, *q* стоїть завжди в сполуці з буквою *u* й читається разом із нею як українське „кв“, нпр.: *quert* (квер = поперечний), *Quelle* (квелє = джерело);

г) букву *V* читаємо як наше гостре свистове „с“, нпр.: *weiß* (вайє = білий); цю букву пишеться тільки по двозвуках і довгих голосівках. Теж як наше „с“ читаємо й букву *s* після голосівок нпр.: *hast* (гаст = маси), перед голосівками *s* читається як наше „з“, нпр.: *Salz* (зальц = сіль), *so* (зоо = так);

¹⁾ За українською вимовою двозвука „ав“ і за правилами українського правопису треба німецьке „au“ передавати раз як „ав“, а саме перед наступною приголосівкою або на кінці слова, нпр.: *Aveir* (Аувіг), *Mauzer* (Маузер), *Faust* (Фауст), *Ottmachau* (Оттахав), то знову як „ау“, а саме перед голосівками, нпр.: *Schopenhauer* (Шопенгауер), *Krakauer* (Кракауер).

г) V, v читаємо як українське „ф“, нпр.: Vogel (фоґель = птах), Vater (фатер = батько); в чужих словах читаємо цю букву як „в“, нпр.: Vase (вазе = ваза), Slave (сляве = слов'янини);

д) X, x читаємо як наше „к“, нпр.: Mixtur (мікстур = міцянщина), Xantippe (ксантіппе = Ксантіппа).

б. Німецькі складені приголосієві букви читати треба:

а) Sk, sk як гостре українське „к“, нпр.: Glocke (ґльокке = дзвін), Bock (бокк = козел); при діленні слова пишемо замість „с“ букву „к“, нпр.: Glock-ke;

б) Chs, chs звучить як українське „к“, нпр.: sechs (зеке = шість), wachsen (ваксен = рости);

в) Ch, ch читається в латинських і грецьких словах, як „к“, нпр.: Christus (крітуєс = Христос), Chor (кор = хор), у французьких як „ш“, нпр.: Chef (шеф = начальник); зрештою воно звучить як українське „х“, нпр.: Reich (райх = держава), Loch (льох = діра);

г) Ph, ph читаємо як українське „ф“, нпр.: Phosphor (фосфор) = фосфор), Philologie (фільольогії = філологія);

ґ) Sch, sch звучить як українське „ш“, нпр.: Schuh (шуу = черевик), schlafen (шляфен = спати), frisch (фріш = свіжий);

д) Sp, sp та St, st на початку слів читається як „шп“, „шт“, нпр.: sprechen (шпріххен = говорити), sparen (шпаарен =ощаджувати), stark (штарк = сильний), stehen (штіннен = стояти).

е) tz визивається замість zz і читається як українське „ц“, нпр.: Katze (каце = кітка), Nutzen (нуцен = пожиток).

с) наросток -tion читається як „ціон“, нпр.: Aktion (акціон = акція, дія), Organisation (орґанізаціон = організація).

ж) наросток -ig читається у визвуці (на кінці слова) як „іх“, нпр.: Honig (гоніх = мід), König (коⁿіх = король, але вже: Königin, коⁿігін = королева), ledig (ледіх = пільний, але вже: lediglich, ледіґліх = тільки); так само наростки -igst та -igt читається як „іхст“ та „іхт“, нпр.: gefälligst (ґефелліхст = ласкаво), beleidigt (белійдіхт = ображений) і т. д.

7. Наголос у німецькій мові стоїть звичайно на першому складі слова: antworten (антвортен = відповідати). В складених словах наголос кладеться звичайно на першу частину слова нпр.: Postamt (постамт = поштовий уряд).

Закінчення -ieren, -ie та -ei мають завжди головний наголос: phantasieren, Philosophie, Druckerei. Чужі слова наголошують здебільшого останній склад: Majestät, Politik.

§ 3. Родівник. — Artikel.

Всі іменники в німецькій мові мають родівники, цебто слово, що стоїть перед іменником і вказує на його рід: чоловічий — *der*, жіночий — *die*, ніякий — *das*, нпр.: *der Mann* = чоловік, *die Frau* = жінка, *das Kind* = дитя. Родівник *der, die, das* називається означеним родівником і його вживається тоді, коли знаємо докладно про котру особу або річ мова. Коли ж не знаємо близьке особи чи речі, що про неї говоримо, або читаємо, тоді вживаємо неозначений родівник: *ein, eine, ein*, нпр.: *ein Mann* = один (незнаний близьке) чоловік, *eine Frau* = якась жінка, *ein Kind* = якийсь там дитя.

1. Означений родівник відміняється так:

Однина				Множина
Рід	чоловічий	жіночий	ніякий	для всіх трьох родів
від-мінки	1. <i>der</i>	<i>die</i>	<i>das</i>	<i>die</i>
	2. <i>des</i>	<i>der</i>	<i>des</i>	<i>der</i>
	3. <i>dem</i>	<i>der</i>	<i>dem</i>	<i>den</i>
	4. <i>den</i>	<i>die</i>	<i>das</i>	<i>die</i>

2. Неозначений родівник відміняється так:

Однина				Множина
Рід	чоловічий	жіночий	ніякий	
від-мінки	1. <i>ein</i>	<i>eine</i>	<i>ein</i>	немає!
	2. <i>eines</i>	<i>einer</i>	<i>eines</i>	
	3. <i>einem</i>	<i>einer</i>	<i>einem</i>	
	4. <i>einen</i>	<i>eine</i>	<i>ein</i>	

Родівник, зокрема ж означений родівник — єдиний, що певно вказує на рід іменників. Поза цим важко знайти правило, що охопило б собою всі можливі випадки одного, другого чи третього роду в німецькій мові.

Загально можна сказати, що:

- а) чоловічого роду є всі іменники, закінчені на *-ig, -ich*, нпр. *König* — король, *Enterich* — качор, *-ing*, нпр. *Hering* — оселедець, *Jüngling* — молодець, крім цього всі складені з *-mann*, нпр. *Kaufmann* — купець, а також усі назви днів, місяців, пір року, каменів та дорогих каменів;

- б) жіночого роду с всі йменники закінчені на
 -heit, -keit, нпр. Schönheit — краса, Artigkeit — чемність,
 -schaft, нпр. Freundschaft — приязнь,
 -ung, нпр. Handlung — дія,
 -ion, нпр. Nation — нація, Legion — леґіон,
 -in, нпр. Lehrerin — вчителька,
 -ei, нпр. Bäckerei — пекарня,
 крім цього всі складені з -frau, нпр. Ehefrau — дружина;
- в) ніякого роду с всі йменники, закінчені на
 -icht, нпр. Dickicht — гущавина, Kehrlicht — сміття,
 -chen, -lein, нпр. Mädchen — дівчина, Fräulein — панна,
 -tum, нпр. Fürstentum — князівство, з виїнятками: der Irr-
 tum — помилка й der Reichtum — багатство,
 крім цього всі назви міст та країв з виїмком die (schöne)
 Schweiz — (гарна) Швайцарія та die (reiche) Ukraine¹⁾ — (ба-
 гата) Україна, а дальше ніякого роду с всі віддіселівні ймен-
 никки на -en, нпр. Schreiben — писання, а також усі назви
 металів, з виїмком der Stahl — сталь.

В німецькій мові с йменники, що їх рід хитається між одним і дру-
 гим, як нпр. der Meter / das Meter — метер, та всі інші слова, скла-
 дені з -meter.

Деякі йменники мають інше значення, коли їм падати один, інше
 ж коли їм дати другий рід, нпр.:

- der Band — том, але: das Band — стяжка,
 der Erbe — наслідник, але: das Erbe — наслідство,
 der Tor — дурень, але: das Tor — ворота.
 der See — озеро, але: die See — море,
 der Heide — поганин, але: die Heide — лука,
 der Hut — капелюх, але: die Hut — опіка,
 der Leiter — керівник, але: die Leiter — драбина,
 die Wehr — твердиня, але: das Wehr — запора й ін.

Складені слова мають той рід, що його має другий, кінцевий
 член складеного слова, нпр.: das Gasthaus — гостиниця, die Eisen-
 bahn — залізниця. Виїмки: der Mittwoch — середа й назви місце-
 востей на -burg, що с ніякого роду, нпр. (schönes) Charlottenburg —
 (гарний) Шарлоттенбург, хоч саме слово Burg с жіночого роду:
 die Burg — гóрод, за́мок.

¹⁾ Слова: Ukraine, Ukrainer, ukrainisch мають завжди паголок
 на і!

§ 4. Зразки відміни.

а) Іменники. — Hauptwörter.

Загальні uwagi до відміни іменників.

В німецькій мові відрізняємо три відміни: сильну, слабу у мішану.

Сильна відміна визначається в чоловічих і ніяких іменниках закінченням родовика однини **-[e]s** і браком закінчення **-[e]n** у відміні, в жіночих іменниках тільки браком закінчення **-e[n]** у відміні.

Слаба відміна визначається приливістю закінчення **-[e]n** в однині й множині всіх іменників, з винятком називника однини.

Мішана відміна має в однині прикмети сильної відміни, в множині — слабої (закінчення **-en**).

В німецькій мові є тільки чотири відмінки однини й тільки ж множини. Вони відповідають на питання: 1. хто, що; 2. кого, чого (або чий, чия, чий); 3. кому, чому; 4. кого, що. Інші відмінки висловлює німецька мова описовими формами (словосполученнями). Українському орудникові (6) нпр. (на питання „ким, чим“) відповідає в німецькій мові сполука: „mit + давальник“. Українському місцевникові (7) відповідає нпр. сполука „in (auf) + давальник“. Закінчення в чоловічих іменниках такі:

1. сильна відміна

а) в однині:

1. називник: —
2. родовик: **-[e]s**
3. давальник: **-[e]**
4. знахідник: —

б) в множині:

1. називник: **-[e]** або **-er**
2. родовик: **-[e]** „ **-er**
3. давальник: **-[e]n** „ **-ern**
4. знахідник: **-[e]** „ **-er**

2. слаба відміна

в усіх відмінках закінчення **-[e]n** з винятком називника однини.

3. мішана відміна

однина за сильною відміною, множина за слабою.

В жіночих іменниках однина невідмінна, множина частинно як у сильних, частинно ж як у слабих чоловічих іменниках.

В ніяких іменниках сильна й слаба відміна така сама як у чоловічих.

У всіх іменників родовик і знахідник множини рівняються називникові множини.

Давальник множини у всіх іменників кінчається на **-n** або на **-en**

1. Чоловічі іменники — Männliche Hauptwörter.

Сильна відміна — Starke Biegung.

Відмінок Fall	1. Зразок.	
	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
а) без перезвуку в множині		
1.	der Tag (день)	die Tag-e (дні)
2.	des Tag-es	der Tag-e
3.	dem Tag-e	den Tag-en
4.	den Tag	die Tag-e
б) із перезвуком у множині		
1.	der Ast (гілка)	die Äst-e (гілки)
2.	des Ast-es	der Äst-e
3.	dem Ast-e	den Äst-en
4.	den Ast	die Äst-e

Як der Tag відміняються багато іменників здебільшого односкладових нпр.: der Berg, der Helm, der Kern, зокрема закінчені на -ig нпр.: der König; -ing, нпр. der Hering; -ling, нпр.: der Jüngling; -at, нпр.: der Monat і ін. Крім цього чужі слова як: der General, der Major, der Redakteur, der Dialekt, а також: der Amboß.

Як der Ast відміняються багато іменників, що в множині перезвучують: а в ä, о в ö, у в ü, аи в äü, нпр.: der Bach — die Bäche, der Hof — die Höfe, der Hut — die Hüte, der Traum — die Träume.

Відмінок Fall	2. Зразок.	
	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
а) без перезвуку в множині		
1.	der Geist (дух)	die Geister (духи)
2.	des Geist-es	der Geister
3.	dem Geist-e	den Geister-n
4.	den Geist	die Geister
б) із перезвуком у множині		
1.	der Mann (чоловік)	die Männer (чоловіки)
2.	des Mann-es	der Männer
3.	dem Mann-e	den Männer-n
4.	den Mann	die Männer

Як der Geist відміняються іменники, що не можуть перезвучувати в множині, нпр.: der Leib і ін.

Як der Mann відміняються іменники, що перезвучують у множині: а в ä, о в ö, у в ü, аи в äü, нпр.: der Wald — die Wälder, der Gott — die Götter, der Reichtum — die Reichtümer, der Strauch — die Sträucher.

Примітка: Складені слова із другим членом -mann мають здебільшого в множині -leute, нпр.: der Kaufmann — die Kaufleute.

3. Зразок.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	множина — Mehrzahl
1. 2. 3. 4.	der Sessel (крісло) des Sessel-s dem Sessel den Sessel	die Sessel (крісла) der Sessel den Sessel-n die Sessel
1. 2. 3. 4.	der Wagen (віз) des Wagen-s dem Wagen den Wagen	die Wagen (вози) der Wagen den Wagen die Wagen
1. 2. 3. 4.	der Vater (батько) des Vater-s dem Vater den Vater	die Väter (батьки) der Väter den Väter-n die Väter

За цим зразком відмінюються іменники закінчені на -el, -en, -er нпр.: der Deckel, der Degen, der Ritter; деякі з них перезвучують у множині корінну голосівку, нпр.: a в ä, der Apfel — die Äpfel, der Schaden — die Schäden.

Слаба відміна — Schwache Biegung.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1. 2. 3. 4.	der Hase (заяць) des Has-en dem Has-en den Has-en	die Has-en (заяці) der Has-en den Has-en die Has-en
1. 2. 3. 4.	der Bär (ведмідь) des Bär-en dem Bär-en den Bär-en	die Bär-en (ведмеді) der Bär-en den Bär-en die Bär-en
1. 2. 3. 4.	der Bauer (селянин) des Bauer-n dem Bauer-n den Bauer-n	die Bauer-n (селяни) der Bauer-n den Bauer-n die Bauer-n

Як der Hase відмінюється чоловічі іменники закінчені на -e, нпр.: der Junge, der Knabe, Sachse; як der Bär відмінюються такі як: der Christ, der Mensch, der Student; як der Bauer такі як: der Gevatter (des Gevattern побіч: des Gevatters), Bayer, Ungar і ін.

Примітка: Der Herr відмінюється так як der Bär, хоч в однині замість закінчення -en виступає частіш саме -n, отже: des Herrn, dem Herrn, den Herrn.

Мішана відміна — Gemischte Biegung.

(Однина сильна, множина слаба — Einzahl stark, Mehrzahl schwach.)

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	der Staat (держава)	die Staat-en (держави)
2.	des Staat-es	der Staat-en
3.	dem Staat-o	den Staat-en
4.	den Staat	die Staat-en
1.	der Nam-o (імення)	die Nam-en (імення)
2.	des Nam-ens	der Nam-en
3.	dem Nam-en	den Nam-en
4.	den Nam-en	die Nam-en

Як der Staat відмінюється: der Dorn, der Strahl, der Konsul, іменники на -or нпр.: der Direktor і ін.; як der Name, такі як: der Glaube, der Wille, der Friede, der Gedanke і ін.

2. Жіночі іменники — Weibliche Hauptwörter.

Сильна відміна — Starke Biegung.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
а) без перезвучу в множині		
1.	die Trübsal (смуток)	die Trübsal-o (смуток)
2.	der Trübsal	der Trübsal-o
3.	der Trübsal	den Trübsal-en
4.	die Trübsal	die Trübsal-o
б) із перезвучом у множині		
1.	die Hand (рука)	die Händ-e (руки)
2.	der Hand	der Händ-o
3.	der Hand	den Händ-en
4.	die Hand	die Händ-e
1.	die Mutter (мати)	die Mütter (матері)
1.	der Mutter	der Mütter
3.	der Mutter	den Mütter-n
4.	die Mutter	die Mütter

Як die Trübsal відмінюється жіночі іменники закінчені на -nis, -sal, нпр.: die Erlaubnis, die Erkenntnis, die Fäulnis, die Drangsal та ін.

Як die Hand відмінюється здебільшого односкладові іменники, як нпр.: die Angst, die Maus, die Nuß, die Wand.

Як die Mutter відмінюється такі іменники як die Tochter — die Töchter і ін.

Мішана відміна — Gemischte Biegung.

(Однина сильна, множина слаба — Einzahl stark, Mehrzahl schwach.)

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1. 2. 3. 4.	die Gabe (дар) der Gabe der Gabe die Gabe	die Gabe-n (дари) der Gabe-n den Gabe-n die Gabe-n
1. 2. 3. 4.	die Freundin (приятелька) der Freundin der Freundin die Freundin	die Freundin-nen (приятельки) der Freundin-nen den Freundin-nen die Freundin-nen
1. 2. 3. 4.	die Hoffnung (надія) der Hoffnung der Hoffnung die Hoffnung	die Hoffnung-en (надії) der Hoffnung-en den Hoffnung-en die Hoffnung-en
1. 2. 3. 4.	die Molkerei (молочарня) der Molkerei der Molkerei die Molkerei	die Molkerei-en (молочарні) der Molkerei-en den Molkerei-en die Molkerei-en

Як die Gabe відмінюються багато іменників, що не перезвучують у множині корінної голосівки, нпр.: die Amme, die Arnee, die Freude, die Insel, die Leiter.

Як die Freundin відмінюються всі іменники закінчені на -in, нпр.: die Königin, die Herrin.

Як die Hoffnung відмінюється велика кількість іменників на -ung нпр.: die Ladung, die Bildung; на -ei, нпр.: die Druckerei, die Tischlerei; на -heit, нпр.: die Freiheit, die Schönheit; на -keit, нпр.: die Herrlichkeit, die Kostbarkeit; на -schaft, нпр.: die Wissenschaft, die Leidenschaft; на -tion, нпр.: die Nation, die Position; чужі слова як: die Kolonie, die Universität, die Religion та ін.

3. Ніккі іменники — Süchliche Hauptwörter.

Сильна підміна — Starke Biegung.

1. Зразок.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
а) без перезвукy в множині		
1.	das Wort (слово)	die Wort-e (слова)
2.	des Wort-es	der Wort-e
3.	dem Wort-e	den Wort-en
4.	das Wort	die Wort-e
1.	das Zeugnis (свідоцтво)	die Zeugnis-se (свідоцтва)
2.	des Zeugnis-ses	der Zeugnis-se
3.	dem Zeugnis-se	den Zeugnis-sen
4.	das Zeugnis	die Zeugnis-se
б) із перезвукoм або без нього в множині		
1.	das Buch (книжка)	die Bücher (книжки)
2.	des Buch-es	der Bücher
3.	dem Buch-e	den Bücher-n
4.	das Buch	die Bücher
1.	das Kind (дитя)	die Kinder (діти)
2.	des Kind-es	der Kinder
3.	dem Kind-e	den Kinder-n
4.	das Kind	die Kinder

Як das Wort відмінюється односкладові іменники типу: das Bein, das Brot, das Haar, das Ziel; як das Zeugnis, такі як: das Gleichnis (des Gleichnisses, die Gleichnisse), das Bildnis (des Bildnisses, die Bildnisse), das Rektorat, das Perspektiv і ін.

Примітка: Не живляються в множині: das Fleisch, das Gold, das Heu, das Mehl, das Obst, das Vich, das Wild, das Zinn і ін.

Як das Buch відмінюється іменники, що перезвучують у множині корінне а в ä, о в ö, и в ü, au в äu, нпр.: das Bad — die Bäder, das Schloß — die Schlösser, das Volkstum — die Volkstümer, das Haus — die Häuser і ін.

Як das Kind відмінюється іменники, що не пожують перезвучувати корінної приголосівки, нпр.: das Kleid — die Kleider, das Licht — die Lichter, das Lied — die Lieder і ін.

2. Зразок.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	das Gebirge (гора)	die Gebirge (гóри)
2.	des Gebirge-s	der Gebirge
3.	dem Gebirge	den Gebirge-n
4.	das Gebirge	die Gebirge
1.	das Zeichen (знак)	die Zeichen (знакі)
2.	des Zeichen-s	der Zeichen
3.	dem Zeichen	den Zeichen
4.	das Zeichen	die Zeichen

Як das Gebirge відмінюється іменники закінчені на -e, нпр.: das Ende; на -el, нпр.: das Mittel; на -er, нпр.: das Alter; на -sal, нпр.: das Schicksal.

Як das Zeichen відмінюється іменники закінчені на -chen, нпр.: das Mädchen; на -lein, нпр.: das Glöcklein.

Мішана відміна — Gemischte Biegung.

(Однина сильна, множина слаба — Einzahl stark, Mehrzahl schwach.)

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	das Aug-e (око)	die Aug-en (очи)
2.	des Aug-es	der Aug-en
3.	dem Aug-e	den Aug-en
4.	das Aug-e	die Aug-en
1.	das Hemd (сорочка)	die Hemd-en (сорочки)
2.	des Hemd-es	der Hemd-en
3.	dem Hemd-e	den Hemd-en
4.	das Hemd	die Hemd-en

Як das Auge відмінюються такі іменники як: das Ende, das Interesse та деякі інші, закінчені на -e.

Як das Hemd відмінюються такі іменники як: das Ohr, das Bett, das Material (die Materialien), das Mineral (die Mineralien) і ін.

Примітки:

а) Слова типу das Museum відмінюються: das Museum, des Museums, dem Museum, das Museum; die Museen, der Museen, den Museen, die Museen.

б) Слово das Herz відмінюється: das Herz, des Herzens, dem Herzen, das Herz; die Herzen, der Herzen, den Herzen, die Herzen.

б) Прикметники. — Eigenschaftswörter.

Відміна прикметника з іменником.

1. Чоловічий рід.

(Männliches Geschlecht.)

З означеним родівником.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	der kleine Tisch (малий стіл)	die klein-en Tisch-o (мали столи)
2.	des klein-en Tisch-es	der klein-en Tisch-e
3.	dem klein-en Tisch-e	den klein-en Tisch-en
4.	den klein-en Tisch	die klein-en Tisch-e

З неозначеним родівником.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	ein klein-er Tisch (малий стіл)	klein-e Tisch-o (мали столи)
2.	eines klein-en Tisch-es	klein-er Tisch-o
3.	einem klein-en Tisch-e	klein-en Tisch-en
4.	einen klein-en Tisch	klein-e Tisch-e

Без родівника.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	klein-er Tisch (малий стіл)	klein-e Tisch-o (мали столи)
2.	klein-en Tisch-es	klein-er Tisch-o
3.	klein-em Tisch-e	klein-en Tisch-en
4.	klein-en Tisch	klein-e Tisch-e

Відміна прикметника з іменником.

2. Жіночий рід.

(Weibliches Geschlecht.)

З означеним родівником.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	die lang-e Bank (довга лавка)	die lang-en Bänk-e (довгі лавки)
2.	der lang-en Bank	der lang-en Bänk-e
3.	der lang-en Bank	den lang-en Bänk-en
4.	die lang-e Bank	die lang-en Bänk-e

З неозначеним родівником.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	eine lang-e Bank (довга лавка)	lang-e Bänk-e (довгі лавки)
2.	einer lang-en Bank	lang-er Bänk-e
3.	einer lang-en Bank	lang-en Bänk-en
4.	eine lang-e Bank	lang-e Bänk-e

Без родівника.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	lang-e Bank (довга лавка)	lang-e Bänk-e (довгі лавки)
2.	lang-er Bank	lang-er Bänk-e
3.	lang-er Bank	lang-en Bänk-en
4.	lang-e Bank	lang-e Bänk-e

Відміна прикметника з іменником.

3. Ніякий рід.

(Sächliches Geschlecht.)

З означенням родівником.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	das groß-e Buch (велика книга)	die groß-en Bücher (великі книги)
2.	des groß-en Buch-es	der groß-en Bücher
3.	dem groß-en Buch-e	den groß-en Bücher-n
4.	das groß-e Buch	die groß-en Bücher

З неозначенням родівником.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	ein groß-es Buch (велика книга)	groß-e Bücher (великі книги)
2.	eines groß-en Buch-es	groß-er Bücher
3.	einem groß-en Buch-e	groß-en Bücher-n
4.	ein groß-es Buch	groß-e Bücher

Без родівника.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl	Множина — Mehrzahl
1.	groß-es Buch (велика книга)	groß-e Bücher (великі книги)
2.	groß-en Buch-es	groß-er Bücher
3.	groß-em Buch-o	groß-en Bücher-n
4.	groß-es Buch	groß-e Bücher

Степенування. — Steigerung.

1. Прикметник невідмінний (в ролі приєднка):

leicht легкий, -а, -е — leichter легший, -а, -е —
 am leichtesten найлегший, -а, -о
 alt старий, -а, -о — älter старший, -а, -о —
 am ältesten найстарший, -а, -о

Приклад: meine Arbeit ist leichter моя праця легша.

2. Прикметник відмінний (в ролі додатку при йменнику):

der leichte легкий — der leichtere легший — der leichteste найлегший
 die leichte легка — die leichtere легша — die leichteste найлегше
 das leichte легко — das leichtere легше — das leichteste найлегше
 Приклад: die leichtere Arbeit легша робота.

Неправильно степенування:

groß великий — größer більший —
 am größten || der, die, das größte найбільший
 gut добрий — besser ліпший —
 am besten || der, die, das beste найліпший
 hoch високий — höher вищий —
 am höchsten || der, die, das höchste найвищий
 nah близький — näher ближчий —
 am nächsten || der, die, das nächste найближчий
 viel багато — mehr більше — am meisten найбільше.

Степовані форми відмінюються так, як прикметники взагалі.

в) Займенники. — Fürwörter.

1. Особові займенники — Persönliche Fürwörter.

Відмінок Fall	1. особа 1. Person	2. особа 2. Person	3. особа — 3. Person
Однина — Einzahl			
1.	ich (я)	du (ти)	er (він) sie (вона) es (воно)
2.	meiner	deiner	seiner ihrer seiner
3.	mir	dir	ihm ihr ihm
4.	mich	dich	ihn sie es
Множина — Mehrzahl			
1.	wir (ми)	ihr (ви)	sie (вони)
2.	unser	euer	ihrer
3.	uns	euch	ihnen
4.	uns	euch	sie

Коли в розмові або в письмі звертаємося до кого: Ви — Вам — Ваш, то це буде по німецьки: Sie — Ihnen — Ihr.

Зворотний займенник — rückbezügliches Zeitwort „-en“, нпр: ich freue mich тишуся, du freust dich тишишся, er, sie, es freut sich тишиться, wir freuen uns тишимося, ihr freut euch тишитесь, sie freuen sich тишаються.

2. Вказівні й означні займенники — Hinweisende und bestimmende Fürwörter.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl			Множина Mehrzahl
	чоловічий männliches	жіночий weibliches	ніякий sächliches	на всі три роди Für alle drei Geschlechter
1. 2. 3. 4.	dieser (цей) dieses diesem diesen	dieso (ця) dieser dieser diese	dieses, dies (це) dieses diesem dieses, dies	diese (ці) dieser diesen diese
1. 2. 3. 4.	der (той) dessen (des) dem den	die (та) deren der die	das (те) dessen (des) dem das	die (ті) deren denen die

Як dieser, der відмінюються: jener, jenes, jene той, та, те; jeder, jede, jedes кожний -а, -о; welcher, welche, welches котрий, -а, -о; kein[er], keine, keines ніякий, -а, -о; mein[er], meine, mein[es] мій, моя, моє; dein[er], deine, dein[es] твій, твоя, твоє; mancher, manche, manches декотрий, -а, -о й ін.

Вказівного займенника der, die, das уживається поза цим як родівника, пор. § 3.

Відмінок Fall	Однина — Einzahl			Множина Mehrzahl
	чоловічий männliches	жіночий weibliches	ніякий sächliches	на всі три роди Für alle drei Geschlechter
1. 2. 3. 4.	derjenige (той) desjenigen demjenigen denjenigen	diejenige (та) derjenigen derjenigen diejenige	dasjenige (те) desjenigen demjenigen dasjenige	diejenigen (ті) derjenigen denjenigen diejenigen

Як derjenige відмінюються: derselbe, dieselbe, dasselbe той самий, та сама, те саме.

3. Питальні займенники — Fragende Fürwörter.

Відмінок Fall	Чоловічий і жіночий рід Männliches und weibliches Geschlecht	Ніякий рід Sächliches Geschlecht
1.	wer ? (хто ?)	was ? (що ?)
2.	wessen ?, wes ?	wessen ?, wes ?
3.	wem ?	wem ?
4.	wen ?	was ?

Приклади: Wer ist hier? — хто тут є?
 Wessen Hut ist das? — чий це капелюх?
 Wem gehört das Buch? — кому належить (чий це)
 книжка?
 Wen hast Du gesehen? — кого Ти бачив?
 Was wünschen Sie? — чого (собі) бажаєте?

Примітка: Замість mit was кажеється: womit — чим?
 „ zu was „ wozu — до чого?
 „ durch was „ wodurch — через що?
 „ von was „ wovon — із чого?
 „ bei was „ wobei — при чому?
 „ nach was „ wonach — по чому?

Перед голосівками стоїть г:

Замість an was кажеється: woran — при чому?
 „ auf was „ worauf — на що?
 „ über was „ worüber — через що?
 „ um was „ worum — про що?
 „ unter was „ worunter — під чим?

4. Неозначені займенники — Unbestimmte Fürwörter.

Ein[er] один, якийсь, keiner ніоднн, ніхто, ein anderer другий, einige деякі, etwas щось, jemand хтось, niemand ніхто, irgendwas щонебудь, gar nichts ніщо, man хтось.

Займенника man уживається в неособових висказах типу: man sagt кажуть, man braucht треба, man singt співають ітд.

Подібно як man належить сюди й займенник es, що його вживається дуже часто в неособових формах дієслів:

es gehen zwei Soldaten — йдуть два вояки

Замість: zwei Soldaten gehen — два вояки йдуть.

Крім цього вживається es у неособових дієсловах типу: es regnet — йде дощ; es schneit — йде сніг; es donnert — гримить; es blizt — блискає ітп.

г) Числівники. — Zahlwörter.

1. Головні. — Grundzahlen.

1 eins; einer, eine, eines	40 vierzig
2 zwei	50 fünfzig
3 drei	60 sechzig
4 vier	70 siebenzig
5 fünf	80 achtzig
6 sechs	90 neunzig
7 sieben	100 hundert
8 acht	101 hundert[und]eins
9 neun	110 hundertzehn
10 zehn	200 zweihundert
11 elf	300 dreihundert
12 zwölf	400 vierhundert
13 dreizehn	500 fünfhundert
14 vierzehn	600 sechshundert
15 fünfzehn	700 siebenhundert
16 sechzehn	800 achthundert
17 siebzehn	900 neunhundert
18 achtzehn	1000 tausend
19 neunzehn	2000 zweitausend
20 zwanzig	10000 zehntausend
21 einundzwanzig	100000 hunderttausend
22 zweiundzwanzig	1000000 Million
23 dreiundzwanzig	2000000 zwei Millionen
24 vierundzwanzig	100000000 hundert Millionen
25 fünfundzwanzig	Примітка:
26 sechsundzwanzig	1941 eintausend neunhundert ein-
27 siebenundzwanzig	undvierzig замість того можна ска-
28 achtundzwanzig	зати: neunzehnhundert einundvier-
29 neunundzwanzig	zig цебто: дев'ятнадцять соток і
30 dreißig	сорок один.

3 головних числівників відмінюються: eins, zwei, drei

Відмінок Fall	чоловічий männliches	жіночий weibliches	ніякий sächliches	на всі три роди für alle drei Geschlechter	
1.	ein[er] (один)	eine (одна)	ein[es] (одне)	zwei[e] (два, дві)	drei[e] (три)
2.	eines	einer	eines	zwei	drei
3.	einem	einer	inem	zwei	drei
4.	einen	eine	in[es]	zwei[e]	drei[e]

Закінчення *-e* в множині приймають принагідно, а передусім у розговірній мові, числівники від 2—19 тоді, коли вони стоять без іменника: *zweie, viere, zwölf, vierzehn*.

2. Порядкові. — Ordnungszahlen.

1. (перший, -а, -е) *der, die, das erste*
2. (другий, -а, -е) *der, die, das zweite*
3. (третій, -я, -е) *der, die, das dritte*
4. (четвертий, -а, -е) *der, die, das vierte*
5. (п'ятий, -а, -е) *der, die, das fünfte*
6. (шостий, -а, -е) *der, die, das sechste*
7. (сьомий, -а, -е) *der, die, das siebente*
8. (восьмий, -а, -е) *der, die, das achte*
9. (дев'ятий, -а, -е) *der, die, das neunte*
10. *der, die, das zehnte*
11. *der, die, das elfte*
12. *der, die, das zwölfte*
13. *der, die, das dreizehnte*
14. *der, die, das vierzehnte*
15. *der, die, das fünfzehnte*
16. *der, die, das sechzehnte*
20. *der, die, das zwanzigste*
30. *der, die, das dreißigste*
40. *der, die, das vierzigste*
50. *der, die, das fünfzigste*
100. *der, die, das hunderte*
110. *der, die, das hundertzehnte*
120. *der, die, das hundertzwanzigste*
121. *der, die, das hunderteinundzwanzigste . . .*

Порядкові числівники відмінюються як прикметники.

3. Дробові й інші. — Bruchzahlwörter und andere.

Дробові числівники творяться з порядкових при допомозі на-
ростка *-l*: $\frac{1}{3}$ ein Drittel, $\frac{1}{4}$ ein Viertel, $\frac{1}{5}$ ein Fünftel, $\frac{1}{6}$ ein Sechstel,
 $\frac{1}{10}$ ein Zehntel.

Замість: *die Hälfte* половина, кажеться *halber, halbe, halbes*, нпр.:
eine halbe Tasse пів чашки, *ein halber Korb* пів кошика, *halbes Glas* пів склянки.

Півтора значить по німецьки: *anderthalb*, нпр.: *anderthalb Jahr*
півтора року, *anderthalb Kilo* півтора кіля.

Erstens по перше, *zweitens* по друге, *drittens* по третє.

Неозначені числівники, як *viel* — багато, *genug* — досить, *wenig*
— мало, *mehr* — більше, *etwas* — дещо, *troch* — стоять перед
іменником без рідівника й не відмінюються, нпр.: *viel Obst* —
багато овочів, *genug Zucker* — досить цукру, *etwas Margarine* —
трохи маргарини. Тільки *viel* — багато — вживається в нім-
кових випадках у відмінній формі, нпр.: *er hat mit dem vielen*
Gelde nicht gereicht — не вистарчило йому тих багато грошей.

г) Дієслова. — Zeitwörter.

Загальні уваги до відмін дієслів.

В німецькій мові відрізняємо такі відміни дієслів: сильну, слабу й мішану.

На окрему увагу заслуговує відміна допоміжних дієслів: sein бути, haben мати, werden ставати[ся].

Сильна відміна визначається перезвуком корінної голосівки й закінченням -en у дісприкметнику минулого доконаного часу (перфекту).

Слаба відміна визначається відсутністю перезвуку в корінній голосівці, прийвністю в минулому недоконаному часі (імперфектум) наростка -te — та закінченням -t у дісприкметнику минулого доконаного часу (перфекту).

Мішана відміна визначається перезвуком корінної голосівки й закінченням -te у минулому недоконаному часі й -t у дісприкметнику минулого доконаного часу (перфекту).

Оця таблиця унагляднює різниці й прикмети всіх трьох дієвідмін:

Відміна	4 головні форми				Признаки			
	Діє- ім'яник	2. особа однини	Минулий недок. час	Діє- прикмет. минулого док. часу	Пере- звук	Закінчення		1. 2. 3. особа теп. часу
						мнн. док. часу	діє- при- кмет.	
сильна	schlagen	schlägst	schlug	ge- schlagen	a-u-a пере- звук	—	en	a ā ā
слаба	sagen	sagst	sagte	gesagt	a-a-a без пере- звучу	te	t	a a a
мішана	denken	denkst	dachte	gedacht	e-a-a пере- звук	te	t	e e e

Складені минулі часи (нпр. минулий доконаний, давноминулий) творяться за допомогою haben або sein.

Складені прийдешні часи й умовна форма (Bedingungsform) творяться за допомогою werden.

Страдальна (предметна) форма (пассивум) твориться за допомогою дієслова werden і дісприкметника минулого доконаного часу (перфектум).

1. Допоміжні дієслова — Hilfszeitwörter.

1. Sein = бути.

Прості форми — Einfache Formen.

	Дітлений спосіб Wirklichkeitsform		Можливий спосіб Möglichkeitsform	
	Одинок Einzahl	Множина Mehrzahl	Одинок Einzahl	Множина Mehrzahl
	Теперішній — Gegenwart			
1. особа 1. Person	ich bin я є	wir sind ми є	ich sei [иц] я є ¹⁾	wir seien [иц] ми є
2. особа 2. Person	du bist ти є	ihr seid ви є	du seiest [иц] ти є	ihr seiet [иц] ви є
3. особа 3. Person	er (sie, es, man) ist він є	sie (Sie) sind вони (Ви) є	er (sie, es, man) sei [иц] він є	sie seien [иц] вони (Ви) є
	Минулий недоконаний час Mitvergangenheit			
1. особа 1. Person	ich war я був	wir waren ми були	ich wäre я був би	wir wären ми були б
2. особа 2. Person	du warst ти був	ihr wart ви були	du wärest ти був би	ihr wäret ви були б
3. особа 3. Person	er (sie, es, man) war він був	sie (Sie) waren вони (Ви) були	er (sie, es, man) wäre він був би	sie (Sie) wären вони (Ви) були б

Наказовий спосіб (Befehlsform): sei! будь!, seid! будьте!

Діємник (Nennform): sein бути.

Дієприкметник (Mittelwort): тепер. часу (Gegenwart): seiend той що є, минул. док. часу (Vorgegenwart): gewesen той що був.

¹⁾ При передачі чужих слів у реченнях типу: „er sagt, ich sei reich“ замість „er sagt, daß ich reich sei“ „він каже, що я багатий“, пор. § 7.

Описові форми — Umschreibende Formen.

Дійсний спосіб Wirklichkeitsform	Можливий спосіб Möglichkeitsform
<p>Минулий докопаний час (перфектум) — Vorgegenwart ich bin gewesen я був ich sei gewesen [що] я був</p>	
<p>Давноминулий час — Vorvergangenheit ich war gewesen я був було ich wäre gewesen [що] я був було (або:) я був би було</p>	
<p>Прийдешній час — Zukunft ich werde sein я буду ich werde sein [що] я буду</p>	
<p>Перодприйдешній час — Vorzukunft ich werde gewesen sein я буду ich werde gewesen sein [що] я буду</p>	

Дійсменник минул. док. часу (Nennform der Vorgegenwart): gewesen sein.

Дійсменник прийдешнього часу (Nennform der Zukunft): sein werden.

1. Умовна форма — 1. Bedingungsform
ich würde sein я був би (тепер і в будучинні).

2. Умовна форма — 2. Bedingungsform
ich würde gewesen sein я був би був (в минувшні).

Скорочена умовна форма — Abgekürzte Bedingungsform

Часто вживається
Замість 1. умовної форми: можливого способу минул. недок. часу: ich wäre;

Замість 2. умовної форми: можливого способу давноминулого часу: ich wäre gewesen.

2. Haben = мати.

Прості форми — Einfache Formen.

	Дійсний спосіб Wirklichkeitsform		Можливий спосіб ¹⁾ Möglichkeitsform	
	Однина Einzahl	Множина Mehrzahl	Однина Einzahl	Множина Mehrzahl
Теперішній час — Gegenwart				
1. особа 1. Person	ich habe маю	wir haben маємо	ich habe [що] я маю	wir haben [що] ми маємо
2. особа 2. Person	du hast маєш	ihr habt маєте	du habest [що] ти маєш	ihr habet [що] ви маєте
3. особа 3. Person	er (sic, es, man) hat має	sie (Sie) haben мають (Ви маєте)	er (sic, es, man) habe [що] він ... має	sie (Sie) haben [що] вони ма- ють (Ви маєте)
Минулий недокопаний час Mitvergangenheit				
1. особа 1. Person	ich hatte я мав	wir hatten ми мали	ich hätte я мав би	wir hätten ми мали б
2. особа 2. Person	du hattest ти мав	ihr hättet ви мали	du hättest ти мав би	ihr hättet ви мали б
3. особа 3. Person	er (sic, es, man) hatte він мав	sie (Sie) hatten вони (Ви) мали	er (sic, es, man) hätte він мав би	sie (Sie) hätten вони (Ви) мали б

Наказовий спосіб (Befehlsform): habe!, hab! маї!, habt! habet! маїте!

Дієіменник теперішнього часу (Nennform der Gegenwart): haben мати.

Дієприкметник тепер. часу (Mittelwort der Gegenwart): habend той що має, маючий.

Дієприкметник мин. док. часу (Mittelwort der Vorgegenwart): gehabt той що мав, мавший.

¹⁾ Про вживання можливого способу гл. § 7, 2.

Описові форми — Umschreibende Formen.

Дійсний спосіб Wirklichkeitsform	Можливий спосіб Möglichkeitsform
<p>Минулий докопаний час (перфектум) — Vorgegenwart ich habe gehabt я мав ich habe gehabt [що] я мав</p>	
<p>Давноминулий час — Vorvergangenheit ich hatte gehabt я мав було ich hätte gehabt [що] я мав було (або:) я мав би бул.</p>	
<p>Прийдешній час — Zukunft ich werde haben буду мати, матиму ich werde haben [що] буду мати, матиму</p>	
<p>Передприйдешній час — Vorzukunft ich werde gehabt haben буду мати, матиму ich werde gehabt haben [що] буду мати, матиму</p>	

Дієйменник минул. док. часу (Nennform der Vorgegenwart): gehabt haben.

Дієйменник прийдешнього часу (Nennform der Zukunft): haben werden.

1. Умовна форма — 1. Bedingungsform

ich würde haben я мав би (тепер і в будучинні).

2. Умовна форма — 2. Bedingungsform

ich würde gehabt haben я мав би був (в минувшні).

Скорочена умовна форма — Abgekürzte Bedingungsform

Часто вживається

Замість 1. умовної форми: можливого способу минул. недок. часу: ich hätte;

Замість 2. умовної форми: можливого способу давноминулого часу: ich hätte gehabt.

3. Werden = ста[ва]ти[ся].

Прості форми — Einfache Formen.

	Дійсний спосіб Wirklichkeitsform		Можливий спосіб ¹⁾ Möglichkeitsform	
	Одинна Einzahl	Множина Mehrzahl	Одинна Einzahl	Множина Mehrzahl
Теперішній час — Gegenwart				
1. особа 1. Person	ich werde стаю[ся]	wir werden стаємо[ся]	ich werde [що] я стаю [ся]	wir werden [що] ми ста- ємо[ся]
2. особа 2. Person	du wirst стаєш[ся]	ihr werdet стаєте[ся]	du werdest [що] ти ста- єш[ся]	ihr werdet [що] ви ста- єте[ся]
3. особа 3. Person	er (sic, es, man) wird стає[ть]ся	sie (Sie) werden стають[ся] (Ви стаєте[ся])	er (sic, es, man) werde [що] він стає[ть]ся	sie (Sie) werden [що] вони стають[ся] (Ви стаєте[ся])
Минулий недоконаний час Mitvergangenheit				
1. особа 1. Person	ich wurde (ward) я ставав[ся]	wir wurden ми става- ли[ся]	ich würde я ставав- [ся]б	wir würden ми става- ли[ся]б
2. особа 2. Person	du wurdest (wardst) ти ставав- [ся]	ihr wurdet ви става- ли[ся]	du würdest ти ставав- [ся]б	ihr würdet ви става- ли[ся]б
3. особа 3. Person	er, sie, es, man) wurde (ward) він ставав- [ся]	sie (Sie) wurden вони (Ви) ставали[ся]	er (sic, es, man) würde він ставав- [ся]б	sie (Sie) würden вони (Ви) ставали- [ся]б

Наказовий спосіб тепер. часу (Befehlsform): werde! ставай[ся] —
стань[ся]!, werdet! ставайте[ся] — станьте[ся]!

Діємник теперішнього часу (Nennform der Gegenwart): werden
ста[ва]ти[ся].

Дісприкметник теп. ч. (Mittelwort der Gegenwart): werdend стаючий.

Дісприкметник минул. док. часу (Mittelwort der Vorgegenwart):
geworden, worden ставший.

¹⁾ Про використання можливого способу гл. § 7, 2.

4. Про вживання допоміжних дієслів.

З допоміжних дієслів уживається дієслово *werden* до творення прийдещнього часу діяльного стану та до творення всіх форм страдального стану (пор. стор. 41).

Дієслова *haben* або *sein* уживається до творення таких описових форм: минулого доконаного часу, даньоминулого часу, передприйдещнього часу діяльного виду.

Вичерпного правила, коли творити подані форми при допомозі дієслова *haben*, коли ж при допомозі *sein* в німецькій мові немає. В загальному можна сказати, що більшість німецьких дієслів приймає *haben*, зокрема ж:

а) усі перехідні дієслова, нпр. *bauen* — будувати, *schlagen* — бити, *essen* — їсти, *trinken* — пити, *heben* — підносити;

б) усі неперехідні дієслова, що по визначають руху чи темп зміни стану, нпр. *stehen* — стояти, *schlafen* — спати, *helfen* — помагати, *gehoren* — слухати, *hungern* — голодувати;

в) усі зворотні дієслова, нпр.: *sich waschen* — митися, *sich schämen* — стидатися, *sich kümmern* — журитися.

Дієслово *sein* приймають:

а) неперехідні дієслова, що визначають рух, нпр.: *laufen* — бігти, *gehen* — йти, *aufstehen* — вста[ва]ти, *zurückkommen* — вертатися;

б) неперехідні дієслова, що визначають зміну стану, нпр.: *wachsen* — рости, *sterben* — вмирати, *einschlafen* — заснути, *entstehen* — поства[ва]ти, *erkranken* — захворіти.

Є декілька дієслів, що творять подані описові форми при допомозі *haben* і *sein*, але вони змінюють тоді своє значення, нпр.:

ich bin gefahren — я їхав, але:

ich habe gefahren — я віз;

er ist gezogen — він випровадився, але:

er hat gezogen — він тягнув;

die Wunde ist geheilt — рана загоїлась, але:

er hat die Wunde geheilt — він вилічив рану.

Деяких неперехідних дієслів уживається з *haben*, коли вони означають тільки чинність, а з *sein*, коли вони означають рух з одного місця на друге, нпр.:

er hat mit der Arbeit geeilt — він спішився з працею, але:

er ist in die Stadt geeilt — він побіг до міста.

2. Зривки відміни сильних та слабких дієслів.

tragen = нести	tragen = носити	Dialьний стан — Tätigkeitsform.	machen = робити
Сильна відміна — Starke Biegung	Сильна відміна — Starke Biegung	Дієслівний спосіб	Дієслівний спосіб
Möglichkeitstform	Möglichkeitstform	Möglichkeitstform	Möglichkeitstform
Теперішній час — Gegenwart			
ich trage несу du träg-st несеши er, sie, es, man trüg-t несе wir trag-en несемо ihr trag- c t несе́те sie (Sie) trag-en [цjo] вони (Ви) несе́те	ich trag-o [цjo] я несу du trag-est [цjo] ти несеши er, sie, es, man trag-e [цjo] він несе ... wir trag-en [цjo] ми несе́мо ihr trag-et [цjo] ви несе́те sie (Sie) trag-en [цjo] вони несу́ть ... (Ви) несе́те	слаба відміна — Schwache Biegung	слаба відміна — Schwache Biegung
ich mach-e [цjo] я роблю du mach-est [цjo] ти робиш er, sie, es, man mach-t [цjo] він робить ... wir mach-en [цjo] ми робимо ihr mach-et [цjo] ви робите sie (Sie) mach-en [цjo] вони робля́ть ... (Ви робите)	ich mach-e роблю du mach-st робиш er, sie, es, man mach-t робить wir mach-en робимо ihr mach-t робите sie (Sie) mach-en робля́ть (Ви робите)	Dієслівний спосіб	Dієслівний спосіб
Минулий недоконаний час — Mitvergangenheit			
ich trug я ніс du trug-st ти ніс би er, sie, es, man trug він ніс би wir trug-en ми несли б ihr trug- c t ви несли б sie (Sie) trug-en вони (Ви) несли б	ich mach-te я робив би du mach-test ти робив би er, sie, es, man mach-te він робив би wir mach-ten ми робили б ihr mach- tet ви робили б sie (Sie) mach- ten вони (Ви) робили б	Mинувлий доконаний час — Vorgegenwart	Mинувлий доконаний час — Vorgegenwart
ich habe getragen я ніс	ich habe getragen [цjo] я ніс	ich habe gemacht я [a]робив	ich habe gemacht [цjo] я [a]робив

Давноминувлий час — Vergangenheit		
ich hätte getragen я ніс було	ich hatte gemacht я [з]робив було	ich hätte gemacht я [з]робив би було
Прийдешній час — Zukunft		
ich werde tragen нести	ich werde machen робитиму	ich werde machen робитиму
Передприйдешній час — Vorzukunft		
ich werde getragen haben буду нести	ich werde gemacht haben [що] буду нести	ich werde gemacht haben [що]я зроблю
Умовна форма — Bedingungsform		
1. ich würde tragen я ніс би	1. ich würde machen я робив би	
2. ich würde getragen haben я ніс би був	2. ich würde gemacht haben я зробив би був	
Наказовий спосіб — Befehlsform		
Es.: trag-[e]! нести!	du sollst tragen	mach-e! роби!
Mz.: trag-[e]t! нести!	ihr sollt tragen	mach-[e]t! робіть!
Дієтменник — Nennform		
Теперішній час (Gegenwart): tragen	tragen	machen
Минулий док. час (Vorgewort): getragen	getragen	gemacht
Прийдешній час (Zukunft): tragen	werden	machen
Дієприкметник — Mittelwort		
Теперішній час (Gegenwart): tragend		machend

Страдальний стан — I-Ed-Form.	
Дієвий спосіб — Wirklichkeitsform Можливий спосіб — Möglichkeitsform	
Теперішній — час — Gegenwart	
ich werde getragen, gemacht	ich werde getragen, gemacht
Минулий недоконаний час — Mitvergangenheit	
ich wurde getragen, gemacht	ich wurde getragen, gemacht
Минулий доконаний час — Vorgegenwart	
ich bin getragen, gemacht worden	ich sei getragen, gemacht worden
Давноминулий час — Vorvergangenheit	
ich war getragen, gemacht worden	ich wäre getragen, gemacht worden
Прийдешній час — Zukunft	
ich werde getragen, gemacht werden	ich werde getragen, gemacht werden
Передприйдешній час — Vorzukunft	
ich werde getragen, gemacht worden sein	ich werde getragen, gemacht worden sein
Умова форма — Bedingungsform	
1. ich würde getragen, gemacht worden sein	2. ich würde getragen, gemacht worden sein
Наказовий спосіб — Befehlsform	
Es.: werde getragen, gemacht!	Ms.: werdet getragen, gemacht!
laß dich tragen, machen!	laßt euch tragen, machen!
Дієменник — Nennform	
Теперішній час (Gegenwart): getragen werden,	gemacht werden
Минулий док. час (Vorgegenwart): getragen worden sein,	gemacht worden sein
Прийдешній час (Zukunft): werde getragen werden,	werde gemacht werden
Дієприкметник — Mittelwort	
getrag-en	gemach-t
zu trag-end	zu mach-end

В українській мові передається страдальний стан діяльними формами, нпр. замість: я в битий — мене б'ють; ти був битий — тебе били і. т. д.

§ 5. Список сильних, неправильних, жодальних і деяких слабих дієслів.

Діємник тепер. часу	Дієсний спосіб тепер. часу	Наказовий спосіб	Дієсний спосіб минул. істор. часу	Можливий спосіб минул. істор. часу	Дієприкметник минул. доб. часу
1 backen пекарі	ich backe du bäckst er bäckt	back[e]	ich buk backte	ich bukte backte	h. b. gebacken
2 bedingen обумовлювати	ich bedinge	beding[e]	bedang	bedänge	h. bedungen
3 befehlen наказувати	ich befehle du befiehlst er befiehlt	befiehl	befahl	befähle beföhle	h. befohlen
4 sich befehlen, прикла- датися (побічна): sich befeiligen	ich befehle mich	befleiß[e]	dich befließ mich	beflisse mich	h. mich beflissen
5 beginnen починати	ich beginne mich	befleißige dich	befleißigte mich	befleißige mich	h. mich befließigt
6 beißen кусати	ich beiße du beißest er beißt	beiß	biß, wir bissen	begänne begönne	h. begonnen h. gebissen
7 bergen кріти	ich berge du birgst er birgt	birg	barg	bärge bürgo	h. geborgen
8 bersten тріскати, лоп- нути	ich berste du birst er birst	birst	barst	bärste börste	b. geborsten
9 sich besinnen надума- тися	ich besinne mich	besinne dich	besann mich	besänne besönne	h. mich besonnen
10 besitzen посідати	ich besitze du besitztest er besitzt	besitze	besaß	besaße	h. besessen

11 betrügen обманувати	ich betrüge	betrügef]	betrog	betröge	h. betrogen
12 bewegen спонукати	ich bewege	beweg[e]	bewog	bewöge	h. bewegen
13 bewegen порушати	ich bewege	beweg[e]	bewogte	bewegte	h. bewegt
14 biegen гнути	ich biege	bieg[e]	bog	böge	h. gebogen
15 bieten поціати	ich biete	biet[e]	bot	böte	h. geboten
16 binden в'язати	ich bindo	bind[e]	band	bände	h. gebunden
17 bitten просіати	ich bitte	bitte	bat	bäte	h. gebeten
	du bittest				
18 blasen дувати	er blase	blas[e]	blies	bliese	h. geblasen
	du bläst				
	er bläst				
19 bleiben остатися	ich bleibe	bleib[e]	blieb	bliebe	b. geblieben
20 bleichen бліднути	ich bleiche	bleiche	blieh	bliehe	b. gebliehen
21 braten пекти	ich brate	brat[e]	briet	briete	h. b. gebraten
	du brätst				
	er brät				
22 brechen ломити[ся]	ich brecho	brich	brach	brächo	h. b. gebrochen
	du brichst				
	er bricht				
23 brennen палити[ся]	ich brenne	brenne	brannte	brennte	h. gebrannt
24 bringen принести	ich bringe	bring[e]	brachte	brächte	h. gebracht
25 denken думати	ich denke	denke	dachte	dachte	h. gedacht
26 dinge нафкати	ich dingo	ding[e]	dang	dänge	h. gedungen
27 dröschon молотити	ich drösch	drisch	drasch	dräsche	h. gedroschen
	du dröschst				
	er drösch				
28 dringen 1. налягати	ich dringo	dring[e]	drang	dränge	h. gedrungen
2. проникати					b. gedrungen
29 dünken здаватися	es dünkt mich		es dünkte, es	es dünkte, es	es h. mich gedünkt.
			deuchte mich	deuchte mich	

Дієсник тепер. часу	Дієсник тепер. часу	Паказовий спосіб тепер. часу	Дієсник спосіб минул. недек. часу	Можливий спосіб минул. недек. часу	Дієприкметник минул. дек. часу
30 dürfen сміти	ich darf du darfst er darf	—	ich durfte	ich dürfte	h. gedurft h. dürfen
31 empfangen прийма́ти	ich empfang du empfangst er empfängt	empfang[e]	empfang	empfinge	h. empfangen
32 empfehlen поруча́ти	ich empfehle du empfehlst er empfiehlt	empfehl	empfehl	empfehle empfehle	h. empfohlen
33 empfinden відчува́ти	ich empfinde	empfind[e]	empfind	empfinde	h. empfunden
34 erblicken абля́дити	ich erblicke	erblicke	erblicke [erblicke]	erblicke	h. erblickt
35 erschallen залуна́ти	ich erschalle	erschalle	erschalle	erschalle	h. erschollen
36 erschrecken наляка́тися	ich erschrecke du erschrickst er erschrickt	erschrick	erschrick	erschrick	b. erschrocken
37 erschrecken наляка́ти ко́гось	ich erschrecke du erschreckst er erschreckt	erschrecke	erschrecke	erschrecke	h. erschreckt
38 erwägen обду́мати	ich erwäge	erwäge	erwog	erwäge	h. erwogen
39 essen їсти	ich esse du issest [ißt] er ißt	iß	aß	iß	h. gegessen
40 fahren 1. ї́хати 2. пса́ти	ich fahre du fährst er fährt	fahr[e]	fuhr	führe	b. gefahren h. gefahren я ніа
41 fallen упа́сти	ich falle du fällst er fällt	fall[e]	fiel	fiel	b. gefallen

42 fangen хватати	ich fange du fängst er fängt	fang[e]	fang	finge	h. gefangen
43 fechten боротися	ich fechte du fichtst er ficht	ficht	focht	föchte	h. gefochten
44 finden знайти	ich finde	finde	fand	fände	h. gefunden
45 flechten плести	ich flechte du flichst er flicht	flicht	flocht	flöchte	h. geflochten
46 fliegen літати	ich fliege	flieg[e]	flog	flöge	b. geflogen
47 fliehen утікати	ich fliehe	flieh[e]	floh	flöhe	b. geflohen
48 fließen плисти	ich fließe	fließ[e]	floß	flössc	b. geflossen
49 fressen жёрти	ich fresse	friß	fraß	fräße	h. gefressen
50 frieren мерзнути	ich friere	frier[e]	fror	fröre	h. gefroren
51 gären кіснути	ich gäre	gar[e]	gärte	göre	h. gegoren
52 gebären родити	ich gebäre	gebär[e]	gärbte	gärbte	h. gegärt
53 geben давати	ich gebe du gibst er gibt	gib	gab	gäbe	h. geboren
54 gebieten наказувати	ich gebiete	gebiet[e]	gebote	geböte	h. geboten
55 gedeihen розвиватися	ich gedeihe	gedeih[e]	gedieh	gediehe	b. gediehen
56 gefallen подобатися	ich falle du gefällt er gefällt	gefall[e]	gefiel	gefiele	h. gefallen
57 gehen іти	ich gehe	geh[e]	ging	ging[e]	b. gegangen
58 gelangen удаватися	es gelangt	geling[e]	es gelang	gelänge	es ist gelungen
59 gelten мати значення, вважатися	ich gelte du giltst er gilt	gilt	ich galt	ich gälte gölte	h. gegolten

Діємемник тепер. часу	Дієсний спосіб тепер. часу	Наказовий спосіб тепер. часу	Дієсний спосіб минул. недок. часу	Молитвний спосіб минул. недок. часу	Дієприкметник минул. док. часу
60 genesen віддоровити	ich genesse	genesse	genas	genäse	b. genesen
61 genießen вживати	ich genieße	genieß[e]	genoß	genösse	h. genossen
62 geraten удаватися	ich gerate du gerätst er gerät	gerat[e]	geriet	geriete	b. geraten
63 geschehen стáтися	es geschieht	es geschehe	es geschah	es geschähe	es ist geschehen
64 gewinnen зискати	ich gewinne	gewinn[e]	ich gewann	ich gewänne	h. gewonnen
65 gießen лляти	ich gieße	gieß[e]	goß	gösse	h. gegossen
66 gleichen подобати	ich gleiche	gleich[e]	glich	gleicho	h. geglichen
67 gleichen ринити	ich gleiche	gleich[e]	gleichte	gleichto	h. gegleicht
68 gleiten ковзатися	ich gleite	gleit[e]	glitt	glütto	b. geglitten
69 glimmen жевріти	ich glimme	glimm[e]	glomm	glömmo	b. geglommen
70 graben копáти, рігти	ich grabe du gräbst er gräbt	grab[e]	grub	grübe	h. gegraben
71 greifen хопáти	ich greife	greiff[e]	griff	griffe	h. gegriffen
72 halten держáти	ich halte du hältst er hält	halt[e]	hielt	hielto	h. gehalten
73 hangen вісáти	ich hänge du hängst er hängt	hango	hing	hingo	b. gehangen
74 hängen вішáти	ich hänge	häng[e]	hängto	hängto	h. gehängt
75 heben рубáти, біти	ich hebe	heuf[e]	hieb	hiobo	h. gehauen
76 heben піднісáти	ich hebe	hebe	hob	höbe	h. gehoben
77 beißen навісáтися, вєдлти	ich beiße	beiß[e]	biß	hieße	h. geschissen

78 helfen pomogti	ich helfe du hilfst	helf	hülfe hülfe	h. geholfen
79 kennen znati	ich kenne	kenne	kannte	h. gekannt
80 kiesen vybrati	ich kiese	kies[e]	köre	h. gekoren
81 klängen spivati	ich klänge	klänge	klänge	b. geklommen
82 klängen daveniti	ich klinge	klänge	klänge	h. geklungen
83 kneifen ciniati	ich kneife	kneif[e]	kniffe	h. gekniffen
84 kommen prihoditi	ich komme	komm	käme	b. gekommen
85 können mogti	ich kann du kannst	—	könnte	h. gekonnt h. können
86 kriechen povzati, laziti	ich kriche	kriech[e]	kröche	b. gekrochen
87 küren, erküren vgl. kiesen	ich küre	—	erköre	h. erkoren
88 laden nanantajuвати, zaprosjuвати	ich lade du lädst	lad[e]	lüde, ladete	b. geladen
89 lassen лишати, vsliti	ich lasse du läßt	laß	ließe	h. gelassen
90 laufen bititi	ich laufe du läufst	lauf[c]	lief	b. gelaufen
91 leiden torpiti	ich leide	leid[e]	litte	h. gelitten
92 leihen pozicivati	ich leihe	leih[e]	liehe	h. geliehen
93 lesen citati	ich lese du liest	lies	läse	h. gelesen
94 liegen lezati	ich liege	lieg[c]	läge	b. gelegen
95 löschen, erlöschen gascivati	ich erlösche du erlosch[est]	erlosch	erlöscho	b. erloschen

Дієслова: тепер. часу	Дієсний спосіб минул. тепер. часу	Дієсний спосіб минул. вчор. часу	Дієсний спосіб минул. вчор. часу	Можливий спосіб минул. вчор. часу	Дієприкметник минул. вчор. часу
96 löschen гасити	ich lösche	lösche	löschte	löschte	h. gelöscht
97 lügen брехати	ich lüge	lüg[e]	log	löge	h. gelogen
98 mahlen молоти	ich mahle	mähle	mahlte	mahlte	h. gemahlen
99 malen малювати	ich male	mal[e]	malte	malte	h. gemalt
100 meiden уникати	ich meide	meid[e]	mied	miede	h. gemieden
101 melken доїти	du melcke	melk[e]	melkte	melkte	h. gemolken
	er milckt		molk	mölkte	
102 messen міряти	ich messe	miß	maß	maß	h. gemessen
	du mißt				
103 mißfallen не подобатися	er mißt	mißfall[e]	mißfiel	mißfiel	h. mißfallen
	du mißfällt				
104 mißlingen не вдаватися	ich mißfalle	mißfalle	mißfiel	mißfiel	h. mißlungen
105 mögen хотіти	er mißfällt	—	es mißlang	es mißlänge	h. gemocht
	es mißlingt	—	mochte	möchte	h. mögen
	ich mag				
	du magst				
106 müssen мусіти	er mag	—	mußte	mußte	h. gemußt
	ich muß				h. müssen
	du mußt				
107 nehmen брати, вжити	er nehme	nimm	nahm	nähme	h. genommen
	du nimmst				
	er nimmt				
108 nennen знати	ich nenne	nenne	nannte	nennte	h. genannt
109 pfeifen свистіти	ich pfeife	pfeif[e]	pfiff	pfiffe	h. gepfiffen
110 pflügen (у деяких зворотках) діяти зжити	ich pflüge	pflüge	pflug	pflöge	h. gepflügen

111 pflegen доглядати, впікинути	ich pflege	pflege	pflegte	pflegte	h. gepflegt
112 preisen славити	ich preise	preis[e]	preis	preise	h. gepriesen
113 quellen бігти джерелом	ich quelle du quillst er quillt	quill	quoll	quolle	b. gequollen
114 quellen мовіти (щоб набрикати)	ich quelle	quelle	quellte	quelle	h. gequellte
115 rächen мстити[ся]	ich räche	rächo	rächte	rächte	h. gerächt
116 raten радити	ich rate du rätst er rät	rat[e]	riet	riche	h. gerochen h. geraten
117 reiben терти	ich reibe	reib[e]	rieb	riebe	h. gerieben
118 reißen рвати	ich reiße	reiß[e]	riß	risse	h. b. gerissen
119 reiten їздити верхи	ich reite	reit[e]	ritt	ritte	b. h. geritten
120 rennen бігти	ich renne	renne	rannte	rannte	b. gerannt
121 riechen пахнути, заню- сити чимсь	ich rieche	riech[e]	roch	röche	h. gerochen
122 ringen боротися	ich ringe	ring[e]	rang	ränge	h. gerungen
123 rinnen текти	ich rinne	rin[n]c[e]	rann	ränne	b. gersonnen
124 rufen кликати	ich rufe	ruff[e]	rief	riefe	h. gerufen
125 salzen солити	ich salze	salz[e]	salzte	salzte	h. gesalzen
126 saufen пити	ich saufe du säufst er säuft	sauf[e]	soff	söffe	h. gesoffen
127 saugen ссати	ich sauge du saugst er saugt	saug[o]	sog	söge	h. gesogen
128 schaffen творити	ich schaffe	schaft[e]	schuf	schüfe	h. geschaffen
129 schaffen робити, пенівати	ich schaffe	schaft[e]	schaftto	schaftte	h. geschafft

Дієсменник тепер. часу	Дієсний спосіб тепер. часу	Наказовий спосіб тепер. часу	Дієсний спосіб минул. недок. часу	Можливий спосіб минул. недок. часу	Дієприкметник минул. док. часу
130 schallen луна́ти	ich schalle	schalle	schallte scholl	schallte	h. geschallt
131 scheiden 1. діляти, 2. розставати́ся	ich scheid	scheid[e]	schied	schiede	h. geschieden b. geschieden
132 scheinen здава́тися, світи́ти	ich schein	schein[ø]	schien	schiene	h. geschienen
133 scheitern ляга́ти	ich scheit du scheitst er scheit	schilt	schalt	schälte schölte	h. gescholten
134 scheren стри́гати	ich schere	schere	schor	schöre	h. geschoren
135 schieben посува́ти	ich schiebe	schieb[e]	schoß	schöbo	h. geschoben
136 schießen стриля́ти	ich schieße	schieß[e]	schoß	schösso	h. geschossen
137 schinden здира́ти шкіру	ich schinde	schind[e]	schund	schündo	h. geschunden
138 schlafen спа́ти	ich schlafe du schläfst er schläft	schlaf[e]	schief	schliefo	h. geschlafen
139 schlagen біти, товкту́ти	ich schlage du schlägst er schlägt	schlag[ø]	schlug	schlüge	h. geschlagen
140 schleichen повза́ти	ich schleiche	schleich[e]	schlich	schliche	b. h. geschlichen
141 schleifen то́чити	ich schleife	schleif[e]	schliff	schliffe	h. geschliffen
142 schleifen волочити	ich schleife	schleif[e]	schleifte	schleifto	h. geschleift
143 schließen дєрти пір'я	ich schließe	schließ[e]	schloß	schlosso	h. geschlossen
144 schließen замика́ти	ich schließe	schließ[e]	schloß	schlosso	h. geschlossen
145 schließen обити́ти	ich schlinge	schling[e]	schlang	schlango	h. geschlungen
146 schmelzen кидати́	ich schmelze	schmelz[e]	schmiz	schmisse	h. geschmessen
147 schmelzen тану́ти	du schmelzt er schmilzt	schmilz	schmolz	schmolze	b. geschmolzen

148 schmelzen топіти	ich schmelze	schmelze	schmelzte	schmelzte	h. geschmelzt
149 schrauben пірхати,	ich schraube	schraub[e]	schraub	schraubte	h. geschraubt
сінкати					
150 schneiden крвати	ich schneide	schneid[e]	schneid	schneidete	h. geschneiben
151 schrauben шрубувати,	ich schraube	schraub[e]	schraub	schraubte	h. geschraubt
натягати					
152 schreiben писати	ich schreibe	schreib[e]	schrieb	schrieb	h. geschrieben
153 schreiben кривати	ich schreie	schrei[e]	schrie	schrie	h. geschrien
154 schreiben ступати	ich schreite	schreit[e]	schritt	schritt	b. geschritten
155 schreiten шерегувати,	ich schrote	schrote	schrotete	schrotete	h. geschrotet
пилати					
156 schwären ятрітися	ich schwäre	schwär[e]	schwör	schwöre	h. geschworen
	du schwirst				
	er schwirt				
157 schweigen мовчати	ich schweige	schweig[e]	schwieg	schwieg	h. geschwiegen
158 schwellen надихати	ich schwelle	schwelle	schwoll	schwoll	h. geschwellt
159 schwellen набрякати	du schwellst	schwill	schwellte	schwellte	b. geschwollen
	er schwillt				
160 schwimmen плисти	ich schwimme	schwimm[e]	schwamm	schwamm	b. geschwommen
161 schwinden зникати	ich schwinde	schwind[e]	schwand	schwamm	b. geschwunden
162 schwingen махати	ich schwinge	schwing[e]	schwang	schwängte	h. geschwungen
163 schwören присягати	ich schwöre	schwör[e]	schwur	schwüre	h. geschworen
164 sehen бачити	ich sehe	sieh	sah	sah	h. gesehen
	du siehst				
	er sieht				
165 sein бути	ich bin	sei	war	ware	b. gewesen
	du bist				
	er ist				
	wir sind				
	ihr seid				
	sie sind				

Дієслюнок: тепер. часу	Дієсний спосіб тепер. часу	Наказовий спосіб тепер. часу	Дієсний спосіб минул. недек. часу	Можливий спосіб минул. недек. часу	Дієприкметник минул. дек. часу
166 senden посылати	ich sende	send[e]	sendete sandte	sendete	b. gesendet h. gesandt
167 sieden варити[ся]	ich siede	siede	sott siedete	sötte siedete	b. gesotten h. gesiedet
168 singen співати	ich singe	sing[e]	sang	sänge	h. gesungen
169 sinken тонути, падати	ich sinke	sink[e]	sank	sänke	b. gesunken
170 sinnen думати	ich sinne	sinn[e]	sann	sänne	h. gesonnen
171 sitzen сидіти	ich sitze	sitz[e]	säß	säße	b. gesessen
172 sollen бути повинним	ich soll du sollst er soll	—	sollte	sollto	b. gesollt h. sollen
173 spalten розколоти	ich spalte	spalt[e]	spaltete	spaltete	h. gespalten
174 speien пліюти	ich speie	spei[e]	spie	spie	b. gespie[e]n
175 spinnen прісти	ich spinne	spinn[e]	spann	spänne spönnne	h. gesponnen
176 spleißen скінати, сплі- тати кінці луба	ich spleiße du spleiß[es]t er spleißt	spleiß[e]	spließ spleište	spließ spleište	h. gesplissen h. gespleißt
177 sprechen говорити	ich spreche du sprichst er spricht	sprich	sprach	spräche	h. gesprochen
178 schießen випускати па- ривці	ich schieße	schieß[e]	sproß	sproßo	es ist gesprossen
179 springen скакати	ich springe	spring[e]	sprang	spränge	b. gesprungen
180 stechen колоти	ich steche du stichst er sticht	stich	stach	stäche	h. gestochen
181 stehen стоїти	ich stehe	steh[e]	stand	stände stünde	b. gestanden

Дієсменник тепер. часу	Дієсний спосіб тепер. часу	Наказовий спосіб тепер. часу	Дієсний спосіб минул. недек. часу	Можливий спосіб минул. недек. часу	Дієприкметник минул. дек. часу
198 verderben по́сути[ен]	ich verderbe du verdirbst er verdirbt	verdirb	verdarb	verdärbe	h. verderben
199 verderben погубіти	ich verderbe du verderbst er verderbt	verderbe	verderbte	verderbte	h. verderbt
200 verdrießen докучити	es verdrießt mich	—	es verdroß mich	es verdrösse mich	es h. mich ver- drossen
201 vergessen забути	ich vergesse du vergißt er vergißt	vergiß	ich vergaß	ich vergaße	h. vergessen
202 verlieren [ə]губити	ich verliere	verlier[e]	verlor	verlöre	h. verloren
203 verlöschen згаснути	ich verlösche du verloscht er verloscht	verlosch	verlosch	verlösche	b. verloschen
204 verzeihen просвітити	ich verzeihe	verzeih[e]	verzieh	verzielo	h. verzeihen
205 wachsen рости	ich wachse du wächst er wächst	wachs[e]	wuchs	wüchse	b. gewachsen
206 wägen ва́жити; vgl. wiegen	ich wäge	wäg[e]	wog	wöge	h. gewogen
207 waschen мити, прати	ich wasche du wäsch[e]st er wäscht	wasch[e]	wusch	wäsch[e]te	h. gewaschen
208 weben прати	ich webe	webe	wob	wöbe	h. gewoben
209 weben діяти	ich webe	webe	webte	webte	h. gewebt
210 weichen уступити	ich weiche	weich[e]	wich	wicho	h. gewichen

211 weichen мочити	ich weiche	weiche	weichte	weichte	h. geweicht
212 weisen вказати	ich weise	weis[ə]	wies	wies	h. gewiesen
213 wenden обернути	ich wende	wende	wendete	wendete	h. gewendet
214 werben продавати	ich werbe	wirb	warb	wärbe	h. gewandt
	du wirbst				h. erworben
215 werfen кинути	ich werfe	wirf	warf	würfo	h. geworfen
	du wirfst				
216 werden стати	ich werde	werde	wurde	würde	b. geworden
	du wirst		ward		
	er wird				
217 wiegen важити	ich wiege	wieg[e]	wog	wöge	h. gewogen
218 wiegen колити	ich wiege	wiege	wiegte	wiegte	h. gewiegt
219 winden плести (вітки)	ich winde	wind[e]	wand	wände	h. gewunden
220 wissen знати	ich weiß	wisse	wußte	wüßte	h. gewußt
	du weißt				
	er weiß				
	wir wissen				
	ihr wißt				
	sie wissen				
221 wollen хотіти	ich will	wolle	wollte	wollte	h. gewollt
	du willst				h. wollen
	er will				
	wir wollen				
	ihr wollt				
222 ziehen винувати	sie wollen				h. gezogen
223 ziehen 1. тягти	ich ziehe	zieh[c]	zieh	ziehe	h. gezogen
	ich ziehe	zieh[c]	zog	zöge	b. gezogen
224 zwingen змушувати	ich zwinge	zwing[c]	zwang	zwänge	h. gezwungen

§ 6. Невідмінні частини мови.

а) Прийменники — Verhältniswörter.

(Найважливіші)

З родовником лучаться: [an]statt = замість; während = під час; wegen = задля, з причини.

З давальником лучаться: aus = із; außer = окрім; bei = при; gegenüber = напроти; mit[samt] = разом із; nach = по, після; von = від, про; zu = до.

Із знахідником лучаться: durch = через, крізь; gegen = проти; um = коло, про.

На питання „куди?“ (wohin?) лучаться із знахідником, на питання ж „де?“ (wo?) із давальником такі прийменники: an = при, на; auf = на; hinter = за; in = у, до, в; neben = при; über = через, над; unter = під; vor = перед; zwischen = між.

Приклади: ich gehe in die Stadt = йду (куди?) в місто, але:
ich lebe in der Stadt = живу (де?) в місті.

б) Прислівники — Umstandswörter.

(Найважливіші)

Wo? = де?:

hier = тут; dort = там; überall = усюди; oben = нагорі; unten = надоліни; links = наліво; rechts = направо; vorn[en] = напереді; hinten = позаду; weit = далеко; nah = близько.

Wann? = коли?:

jetzt = тепер; dann = опісля; bald = зараз; spät = пізно; früh = рано; mittags = вполудне; abends = увечері; lang = довго; immer = завжди; nimmer = ніколи; oft = часто; selten = рідко; früher = перше; gestern = вчора; heute = сьогодні; heuer = цього року; noch = іще; schon = уже; im Mai = у травні; im Dezember = у грудні.

Wie? = як?:

so = так; sehr = дуже; irgendwie = якось; gut = добре; schlecht = але; sehr gut = дуже добре.

г) Сполучники — Bindewörter.

(Найважливіші)

Und = і, та; auch = також, теж; aber = але; denn = бо; entweder — oder = або — або; doch = адже ж; daher = тимто, тому.

§ 7. Із німецької складні.

1. Порядок слів у реченні (Wortfolge im Satz).

Порядок слів німецького речення буває залежно від місця присудка прямий, зворотний або підрядний.

При прямому порядку слів присудок стоїть після підмета, нпр.: *Du arbeitest acht Stunden täglich* (= Ти працюєш вісім годин денно).

При зворотному порядку слів присудок стоїть перед підметом, нпр.: *Täglich arbeitest du acht Stunden* (= Денно працюєш вісім годин).

При підрядному порядку (зн. у підрядному реченні) присудок стоїть на кінці речення, нпр.: *Ich weiß, daß du täglich acht Stunden arbeitest* (= Знаю, що Ти працюєш вісім годин денно).

Коли присудок є складений, то при прямому порядку змінна частина присудка стоїть після підмета, незмінна ж при кінці, нпр.: *Das Wetter ist heute schön* (= Погода сьогодні гарна). *Der Vater kommt morgen zurück* (= Батько вертається завтра). *Der Vater ist gestern zurückgekommen* (= Батько повернувся вчора). *Du sollst täglich acht Stunden arbeiten* (= Ти повинен працювати денно вісім годин).

При зворотному порядку слів у складеному присудку змінна частина присудка стоїть перед підметом, незмінна ж при кінці, нпр.: *Heute ist das Wetter schön* (= Сьогодні погода гарна). *Morgen kommt der Vater zurück* (= Завтра вертається батько). *Gestern ist der Vater zurückgekommen* (= Вчора повернувся батько). *Täglich sollst du acht Stunden arbeiten* (= Денно повинен ти працювати вісім годин).

В підрядних реченнях стоїть змінна частина присудка при кінці речення, а перед нею незмінна, нпр.: *Ich weiß, daß heute das Wetter schön ist* (= Знаю, що сьогодні гарна погода). *Du weißt, daß der Vater morgen zurückkommt* (= Знаєш, що батько завтра вертається). *Er weiß, daß der Vater gestern zurückgekommen ist* (= Він знає, що батько вчора повернувся). *Ich weiß, daß du täglich acht Stunden arbeiten sollst* (= Знаю, що ти повинен працювати денно вісім годин).

Про умовини вживання одного з названих порядків можна сказати так:

Прямого порядку слів уживається тоді, коли на чолі речення стоїть підмет, нпр.: *Der Vater ist gestern zurückgekommen* (= Батько повернувся вчора).

Зворотного порядку слів уживають:

а) Коли на чолі речення стоїть не підмет, а інша частина речення: предмет, присудок, прислівниковий додаток тощо, нпр.: *Gestern ist der Vater zurückgekommen* (= Учора повернувся батько). *Ist der Vater gestern zurückgekommen?* (= Чи повернувся вчора батько?).

б) Коли головне речення стоїть після підрядного, нпр.: *Da der Vater den Zug verspätet hat, ist er gestern nicht zurückgekommen* (= Тому що батько спізнив потяг, не вернувся вчора).

в) У наказових реченнях, нпр.: *Arbeiten sie acht Stunden täglich!* (= Працюйте вісім годин денно!).

г) У вставних реченнях, нпр.: *Der Vater ist gestern zurückgekommen, sagte er* (= Батько повернувся вчора, сказав він).

Підрядного порядку слів уживають у підрядних реченнях, нпр.: *Ich weiß, daß der Vater gestern zurückgekommen ist* (= Знаю, що батько вчора повернувся).

У деяких підрядних реченнях вживають крім цього:

а) прямого порядку слів, коли пропущено сполучник *daß*, нпр.: *Er sagt, er wolle acht Stunden täglich arbeiten* (= Він каже, що хоче працювати денно вісім годин) замість: *Er sagt, daß er acht Stunden täglich arbeiten will* (= Він каже, що хоче працювати вісім годин денно);

б) зворотного, коли випущено сполучник *wenn*, нпр.: *Willst du nicht gehen, so bleibe zu Hause* (= Не хочеш іти, останься вдома) замість: *Wenn du nicht gehen willst, so bleibe zu Hause* (= Якщо ти не хочеш іти, то залинься вдома).

2. Уживання можливого способу.

Можливий спосіб (*Möglichkeitsform*) є протилежний до дійсного способу (*Tätigkeitsform*). Дійсного способу вживається, коли дане дієслово говорить про якусь чинність, що напевно відбувається, відбулася або має відбутися. Можливий спосіб стоїть звичайно там, де йде про подуманий, можливий випадок а не про дійсний факт.

Точних приписів, коли вживати можливого способу, немає. В багатьох випадках можна вживати так само і дійсного як і можливого способу. Хоч у загальному немає певних правил для цього, подається тут кілька найголовніших прикладів, коли й вживати можливого способу:

- а) Можливого способу вживається в непрямії мові, тобто при передачі чужих слів нпр.:

Пряма мова	Непряма мова
Der Schüler sagte zu dem Lehrer: Ученик сказав до вчителя:	Der Schüler sagte zu dem Lehrer: Ученик сказав до вчителя:
1. „Ich habe kein Buch.“ „Я не маю книжки.“	daß er kein Buch habe, або: er habe kein Buch. що він не має книжки.
2. „Ich war oft in der Schule.“ „Ich bin oft in der Schule gewesen.“ „Ich war oft in der Schule gewesen.“	daß er oft in der Schule gewesen sei. er sei oft in der Schule gewesen.
3. „Ich werde das Heft nicht benutzen.“ „Я буду вживати цього зшитка.“	що він був часто у школі. daß er es nicht benutzen werde. er werde es nicht benutzen. що він не буде вживати цього зшитка.
4. „Singen Sie mit uns!“ „Співайте з нами!“	daß er mit ihnen singen solle (möge). er solle mit ihnen singen. er möge mit ihnen singen. щоб він з ними співав.

По daß кладеться дієслово на кінець речення, без daß задержує воно спос нормальне місце.

Коли пряма мова має наказовий спосіб, тоді вживається в непрямії мові здебільшого можливого способу від sollen або mögen. Mögen с чемніта форма.

Зважаючи на форми особового заміненника: пряма мова: „ich“ (перша особа!), непряма: „er“ (третя особа!).

Увага: при передачі чужих слів (в непрямії мові) не вживати ніколи для минулого часу можливого способу минулого недоконаного часу (пор. речення 2.), тільки можливого способу мин. док. часу або давноминулого часу.

Непрямої мови вживається по таких дієсловах як: erzählen, antworten, sagen, meinen, glauben, denken, schreiben і т. д. (головно, коли ці дієслова стоять в мин. недок. часі: er erzählte, daß . . . він оповідав, що . . .). Часами вживається можливого способу по дієсловах, що вказують на непевність, бажання, як: hoffen, fürchten, wünschen, zweifeln.

б) Довільність у виборі можливого способу.

Пряма мова	Непряма мова	
Mein Bruder schrieb mir: Мій брат писав мені:	Mein Bruder schrieb mir, Мій брат писав мені,	
1. „Ich bin krank.“ „Я с хворий.“	er sei krank. er wäre krank.	Час тепер. або минул. недок. що він с хворий.
2. „Ich war zu Hause.“ „Ich bin zu Hause ge- wesen.“ „Ich war zu Hause ge- wesen.“ „Я був дома.“	er sei zu Hause ge- wesen. er wäre zu Hause ge- wesen. що він був дома.	Час минул. док. Час давпомин.
3. „Ich werde bald abreisen.“ „Незабаром я виїду.“	er werde bald abreisen. er würde bald abreisen.	Час прийдеш- ній або 1. умовна фор- ма.
4. а) „Meine Schwestern kom- men mit.“ „Мої сестри підуть зі мною.“ б) „Sie haben mich be- sucht.“ „Вони мене відвідали.“ в) „Sie werden mitfahren.“ „Вони поїдуть разом зі мною.“	seine Schwestern kä- men mit. що його сестри підуть з ним. sie hätten ihn besucht. що вони його відвідали. sie würden mitfahren. що вони разом з ним поїдуть.	Час минул. недок. Час давномин. 1. умовна фор- ма.

Можливий спосіб минул. недок. часу замість тепер. часу вжи-
вається все тоді, коли форми можливого способу тепер. часу по
відрізняються від форм дійсного способу (пор. речення 4а) sie
kommen — дійсний і можливий спосіб, тому тільки можливий
спосіб — sie kämen). Те саме в давномин. часі замість минул. до-
кон. часу (речення 4б) і в умовній формі замість прийдешнього
часу (реч. 4в).

в) Можливий спосіб у непрямих питаннях.

Пряма мова

Die Mutter fragte den Sohn:
Мати питала сина:

1. „Woher hast du dieses Buch?
„Звідкіля маєш цю книжку?“
2. „Was ist das, die Heide?“
„Що це є лука?“
3. „Willst du mir die Wahrheit
nicht sagen?“
„Не хочеш сказати мені прав-
ди?“

Непряма мова

Die Mutter fragte den Sohn:
Мати питала сина:

- woher er dieses Buch habe.
звідкіля він має цю книжку.
was das sei die Heide.
що це є лука.
ob er ihr die Wahrheit nicht
sagen wolle.
чи він не хоче їй сказати прав-
ди.

Прямі питання можна також замінити на непрямі.

В непрямих питаннях стоїть можливий спосіб так як у непрякій мові.

Питальні слова (woher? was? wann? wer? і т. д.) оставляється на тому самому місці, а дієслово дається на кінець. Коли речення не має ніякого питального слова, тоді треба поставити сполучник „ob“ (реч. 3).

Зважай на особові займенники: пряма форма: „du“, непряма „er“!

г) Можливий спосіб в недійсних умовних реченнях.

1. Теперішній час:

Wenn es nicht so weit wäre,
Wäre es nicht so weit,
Якби це не було так далеко,

(dann) führe ich dorthin.
(so) würde ich dorthin fahren.
то[ді] поїхав би там.

2. Минулий час:

Wenn es nicht so weit gewesen
wäre,
Wäre es nicht so weit gewesen,
Якби це не було так далеко,

wäre ich dorthin gefahren.
würde ich dorthin gefahren sein.
то[ді] був би там поїхав.

В недійсних умовних реченнях уживається теперішнього часу (1.) для можливого способу минулого недоконаного часу; для минулого часу (2.) можливого способу давноминулого часу.

Побічне речення з „wenn“ можна висказати також без „wenn“, але тоді треба його переставити.

Сполучники „wenn“ і „so“ можна в головному реченні також пропустити.

г) Можливий спосіб в недійсних бажальних реченнях.

1. теперішній час:

Wäre ich doch bei meinen Eltern!	Коби то я був у моїх батьків!
Wenn ich doch bei meinen Eltern wäre!	Коби то я був у моїх батьків!
Ich möchte bei meinen Eltern sein!	Я хотів би бути у моїх батьків!
Ich wünschte, daß ich bei meinen Eltern wäre!	Бажав би я бути у моїх батьків!
Ich wollte, ich wäre bei meinen Eltern!	Я хотів би, щоб я був у моїх батьків!

2. Минулий час:

Hätte ich doch meine Eltern nie verlassen!	Коби то я був ніколи не кинув моїх батьків!
Wenn ich sie doch nie verlassen hätte!	Коби то я був їх ніколи не кинув!
Ich wünschte, daß ich sie nie verlassen hätte!	Я бажав би, щоб я був їх ніколи не кинув!
Ich wollte, ich hätte sie nie verlassen!	Я хотів би, щоб я був їх ніколи не кинув!

Можливого способу минул. недок. часу і давноминул. часу виживається також тоді, коли хочеться висловити якесь бажання, що його не можна здійснити. (Коби то я був у ріднім краю! = Я не с в ріднім краю.)

а) Можливого способу минул. недок. часу виживається до висказу бажання в теперішності.

б) Можливого способу давноминул. часу виживається до висказу бажання в минулому.

д) Можливий спосіб по „als ob“.

Er tat so, als ob er nichts wüßte. Він вдавав, ніби нічого не знав.
 Sie schrie, als ob sie Schmerzen hätte. Вона кричала, ніби мала болі.

Недійсний можливий спосіб стоїть найчастіше по als ob (він все ж таки знав, вона не мусіла мати болі!).

Замість „als ob“ можна також сказати: „als wenn“, „wie wenn“.

3. Скорочена умовна форма дієслів

(Abgekürzte Bedingungsform).

В німецькій мові уживається часто умовних форм у скороченій формі і так:

замість		скорочено
	sein	
1. ich würde sein		ich wäre
2. ich würde gewesen sein		ich wäre gewesen
	haben	
1. ich würde haben		ich hätte
2. ich würde gehabt haben		ich hätte gehabt
	werden	
1. ich würde werden		ich würde
2. ich würde geworden sein		ich wäre geworden
	tragen	
1. ich würde tragen		ich trüge
2. ich würde getragen haben		ich hätte getragen
2. Leideform: ich würde getragen worden sein		ich wäre getragen worden
	machen	
1. ich würde machen		ich machte
2. ich würde gemacht haben		ich hätte gemacht
2. Leideform: ich würde gemacht worden sein		ich wäre gemacht worden

Іншими словами вживається:

замість 1. умовної форми — можливого способу минулого недовіданого часу,

замість 2. умовної форми — можливого способу давноминулого часу.

§ 8. Із німецького правопису.

I. Великі й малі початкові букви. (Große und kleine Anfangsbuchstaben.)

З великої початкової букви пишеться:

1. перше слово речення, отже перше слово розділу чи відступу, перше слово після крапки, питального або викличного знаку, що кінчать речення або врешті після двокрапки в прямій мові, нпр.: Er sagte: „Ich bin glücklich!“ (Він сказав: „Я щасливий!“). Коли після питального або викличного знаку в прямій мові продовжується головне речення чи теж вона лучиться з наступним реченням в одне ціле, то тоді пишеться даліше з малої букви, нпр.: Er sagte: „Ich bin glücklich!“ und lachte auf (Він сказав: „Я щасливий!“ і засміявся);

2. всі іменники;

3. займенники, що відносяться до особи в листі; поза листами пишеться такі займенники, як нпр. du, ihr ітд. з малої букви;

4. як частини титулів: прикметники, займенники й порядкові числівники, нпр.: das Schwarze Meer (Чорне Море), Eure Exzellenz! (Ваша Екцелленція!), Otto der Zweite (Оттон Другий);

5. прикметники, створені від особових назв, нпр.: die Grimmschen Märchen (Гріммові байки); коли ж вони служать до визначення гатунку (роду), то тоді пишемо їх із малої букви, нпр.: die luthersche (lutherische) Kirche (лютеранська церква);

6. всякі інші слова, коли вони виступають як іменники, нпр.: der Nächste (ближній), Gutes und Böses (добро й зло), das Nichts (ніщо), das Abo (абетка), im Freien (на вільному повітрі); зокрема ж прикметники в сполучі з etwas, viel, nichts, allerlei і т. п., нпр.: etwas Schönes (щось гарне), viel Wichtiges (багато важного), nichts Neues (ніщо нове);

7. прикметники створені від назв місцевостей або країв при допомозі наростка -er, нпр.: Berliner Zeitung (берлінський часопис), Schweizer Kurort (швайцарське літнлице).

З малої початкової букви пишеться всі інші слова, зокрема ж:

1. іменники, коли вони виступають у значенні інших частин мови:

а) як приіменники, нпр.: angesichts (з уваги), laut (згідно з), dank (завдяки), mittels (за посередництвом), infolge (наслідком) і ін.;

- б) як сполучники, нпр.: falls (на випадок);
- в) як неозначені числівники, нпр.: ein bißchen (трішки), ein Paar (декілька) і ін.;
- г) як прислівники, нпр.: anfangs (з початку), morgens (вранці), heutzutage (сьогодні), einerseits (з одного боку) і ін.;
- ґ) як дієслівні звороти: leid tun (бути прикрим), acht nehmen (зважати), teilnehmen (брати участь), imstande sein (могти) і ін.;
2. прикметники від назв на -isch, нпр.: römisch (римський), schlesisch (шлезький) і ін.;
3. всі займенники й числівники за винятком поданих вище під 3 й 4, нпр.: jemand (хтось), niemand (ніхто), der zweite (другий), viel (багато) і ін.;
4. прикметники й прислівники в сполуках, як нпр.: am besten (найкраще), aufs herzlichste (найсердечніше), im allgemeinen (у загальному), im voraus наперед, заздалегідь) і ін.

2. Ділення складів. (Silbentrennung)

Багатоскладові слова, що їх треба ділити й переносити з одної стрічки до другої, діляться в загальному відповідно до складів за їхньою вимовою, нпр.: Wör-ter-ver-zeich-nis, Über-lie-fe-rung і т. п.; складів, що складаються з однієї букви краще не ділити, нпр.: aber (але), über (понад) і ін.

При цьому треба пам'ятати про таке:

1. одна приголосівка в складі переходить до наступної стрічки, нпр.: tre-ten (ступати), nä-hen (іштити), He-ke (відьма), rei-zen (дражнити); букви ch, sch, v, ph, th визначають тільки один звук і тому їх не ділять, нпр.: Bü-cher (книжки), Fi-scher (рибалка), Bu-ße (покута), So-phië (Софія), ka-tholisch (католицький);

2. при зустрічі більше приголосівок переходить до наступної стрічки тільки остання, нпр.: Ad-ler (орел), Fin-ger (палець), War-the (Варта), Rit-ter (лицар), Was-ser (вода), tap-fer (хоробрий), kämp-fen (боротися), emp-finden (відчувати), Hit-ze (спека), Deut-scher (німець); ек змінюється при цьому в kk, нпр.: Zuk-ker (цукор); тільки сполуки st ніколи не діляться, нпр.: La-sten (тягарі), Fen-ster (вікно), be-ste (найкращий) і ін.

3. складені слова діляться за їхніми складовими частинами, нпр.: Diens-tag (вівторок), Vor-aus-set-zung (передумова), hier-auf Na-kon-etsch-na, Grammatik für Ukrainer.

(сюди), war-um (чому), be-ob-achten (запримічати), voll-enden (кінчати); те саме правило важне для чужих слів, нпр.: Atmo-sphäre (атмосфера), Mikro-skop (мікроскоп), Inter-esse (інтерес), Mon-archie (монархія) й ін.

Коли складений іменник ділимо так, що його друга (третя) складова частина переноситься до наступної стрічки, то цілі частини не пишемо з великої букви, нпр.: (не пишемо:)

Geräek-

Appahme (тільки з малої букви:)

Geräek-

appahme (прієм клунків).

3. Розділові знаки (інтерпункція).

(Interpunktionszeichen)

До розділових знаків належать: крапка (або точка, der Punkt), протинка (або кома, der Beistrich), середник (der Strichpunkt), двокрапка (або двоточка, der Doppelpunkt), питальний знак (або знак питання, das Fragezeichen), викличний знак (або знак оклику, оклик, das Ausrufungszeichen), риска (der Gedankenstrich), лапки (або знаки наведення, die Anführungszeichen), розділка (або тіре, der Bindestrich), дужки (або скобки, die Klammer).

Щодо вживання цих знаків, то правила для німецької мови не різняться від відповідних правил для української мови.

Знаку наголосу німці не мають, апострофа вживають для зовсім інших цілей, як це буває в українській мові; тому треба запам'ятати осьщо:

Коли пропускається якийсь звук у мові або в письмі, то на його місці кладеться в німецькій мові апострофа, нпр.: ist's (зам. ist es чи це с), bring' es (зам. bringe es принеси це); крім цього вживається апострофа в другому відмінку (родовику) назв, що закінчені на -s, нпр.: Demostenes' Reden (промови Демостена).

4. Писання чужих слів.

(Schreibung der Fremdwörter.)

1. Чужі слова, що затримують чужу вимову, пишеться по чужому, нпр.: Chef (шеф), Journal (журнал), Refrain (рефрен), Violoncello (віолончеля) й ін.

2. В словах, що часто приходять і що вже засвоїлися в німецькій мові, передається звук к буквою к (не с), звук ц, буквою z (не с), нпр.: Publikum (публика), Akademie (академія), Medizin (медичина), Exzellenz (екселленція) й ін. То саме з подвоєним кк (на місці чужого сс), нпр.: Akkord (акорд), Akkusativ (знахідник).

3. В багатьох чужих словах подвоюється визвучну приголосівку після короткої наголошеної голосівки, нпр.: Appell (апел), Galopp (галоп), Kadett (кадет) та ін., як також усі прикметники на -ell, нпр.: reell (реальний), aktuell (актуальний), та ін.

5. Найчастіші скороти.

(Die häufigsten Abkürzungen)

- a. a. O. = am angegebenen Ort, на поданому (цитованому) місці
 Anm. = Anmerkung, примітка
 Bem. = Bemerkung, заувага
 betr. = betreffs (з родовиком) щодо; betreffend (з знахідником) щодо
 bzw. = beziehungsweise, чи, чи пак, зглядию
 d. h. = das heißt, це значить
 d. i. = das ist, це є
 Dr. = Doktor, доктор
 Mag. = Magister, магістер
 NSDAP. = Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter-Partei, Націонал-соціалістична Німецька Робітничка Партія
 SA = Sturmabteilungen, Штурмові Відділи
 SS = Schutzstaffel, Охоронний Відділ
 s. S. = siehe Seite, гляди сторінка
 s. o. = siehe oben, гляди вище
 s. u. = siehe unten, гляди нижче
 stud. = Student, студент
 u. A. w. g. = um Antwort wird gebeten, прохасться відповіді
 u. a. = unter anderem, між іншим,
 u. a. m. = und anderes mehr, і інше
 u. dgl. m. = und dergleichen mehr, і інше
 usw. (u. s. w.) = und so weiter, і так дальше
 u. U. = unter Umständen, якщо до чого
 vgl. (vergl.) = vergleiche(t), порівняй[те]
 z. B. = zum Beispiel, наприклад
 z. Z. = zur Zeit, тепер.

§ 9. Елементарні граматичні терміни.

(Grammatische Termini)

Понижчий список термінів містить у собі елементарні латинські граматичні терміни, що анаціоналізувалися чи то в німецькій чи теж в українській мові. Щоб влекшити користування цим списком долучено після нього поазбучні показники німецьких та українських термінів; цифри в цих показниках відносяться до порядкових чисел головного латинсько-німецько-українського списку.

Латинський термін	Німецький термін	Український термін
1. Abstraktum	begriffliches Hauptwort	абстракт
2. Adjektivum	Eigenschaftswort	прикметник
3. Adverbium	Umstandswort	прислівник
4. Akkusativ	Wenfall	знахідник
5. Aktiv	Tatform	діяльний стан
6. Apostroph	Auslassungszeichen	апостроф
7. Apposition	Beisatz	апозиція, прикладка
8. Artikel	Geschlechtswort	родівник
9. Artikulation	Lautbildung	артікуляція, звукотворення
10. Attribut	Beifügung	атрибут, додаток
11. Dativ	Wemfall	давальник
12. Deklination	Biegung des Hauptwortes usw.	деклінація, відміна ймен
13. Deminutivform	Verkleinerungsform	здрібніла форма
14. Demonstrativpronomen	hinweisendes Fürwort	вказівний займенник
15. Dental	Zahnlaut	зубний звук
16. Diktat	Nachschrift	диктат
17. Diphthong	Doppellaut	двозвук
18. direkte Rede	wörtliche Rede	пряма мова
19. Femininum	weibliches Hauptwort	жінський іменник
20. flektierbar	biegbar	відмінний
21. Futurum	Zukunft	прийдешній (будучий) час
22. Genitiv	Wesfall	родовик
23. Genus	Geschlecht	рід
24. Grammatik	Sprachlehre	граматика
25. Gutturale	Gaumenlaut	піднебінний звук
26. Hilfsverbum	Hilfszeitwort	допомічне дієслово
27. Imperativ	Befehlsform	наказовий спосіб
28. Imperfektum	Mitvergangenheit	минулий недоконаний час

29. Indefinitum	unbestimmtes Zeitwort	неозначене дієслово
30. Indikativ	Wirklichkeitsform	дійсний спосіб
31. indirekte Rede	abhängige Rede	непряма (залежна) мова
32. Infinitiv	Grund-, Nennform	дієіменник
33. Interjektion	Ausrufwort	виклик, оклик, вигук
34. Interpunktion	Zeichensetzung	розділові знаки, інтерпункція
35. Interrogativpronomen	fragendes Fürwort	питальний замієнник
36. Kardinalia	Grundzahlen	головні числівники
37. Kasus	Fall	відмінок
38. Kausativum	bewirkendes Zeitwort	спричинне дієслово
39. Kollektivum	Sammelname	збірний іменник
40. Komma	Beistrich	протинок, кома
41. Komparation	Steigerung	ступенування
42. Komparativ	Steigerungsstufe	вищий ступень
43. Kompositivum	zusammengesetztes Wort	складене слово
44. Konjugation	Biegung des Zeitwortes	кон'югація, дієвідміна
45. Konjunktion	Bindewort	сполучник
46. Konjunktiv	Möglichkeitsform	можливий спосіб
47. Konkretum	gegenständliches Hauptwort	конкрет
48. Konsonant	Mitlaut	приголосівка
49. Kontraktion	Zusammenziehung	стягнення
50. Labial	Lippenlaut	губний звук
51. Liquida	Fließlaut	пливкий звук
52. Maskulinum	männliches Hauptwort	чоловічий іменник
53. Modus	Aussageweise	спосіб (висказу)
54. Nasal	Nasenlaut	носовий звук
55. Neutrum	sächliches Hauptwort	ніякий іменник
56. nicht flektierbar	unbiegbar	невідмінний
57. Nominativ	Werfall	називник
58. Numeralc	Zahlwort	числівник
59. Numerus	Zahl	число
60. Objekt	Satzergänzung	предмет
61. Ordinaria	Ordnungszahlwörter	порядкові числівники
62. Orthographie	Rechtschreibung	правопис, орфографія
63. Partikel	Füllwort	частка, частиця
64. Partizipium	Mittelwort	дісприкетник
65. Passiv	Leideform	стадальний стан

66. Perfekt	vollendete Gegenwart, Vorgegenwart	минулий доконаний час
67. Personalpronomen	persönliches Fürwort	особовий займенник
68. Phonetik	Lautlehre	звучня, фонетика
69. Plural	Mehrzahl	множина
70. Plusquamperfekt	vollendete Vergangen- heit, Vorvergangenheit	давноминулий час
71. Possessivpronomen	besitzanzeigendes Für- wort	присвійний займенник
72. Prädikat	Satzaussage	присудок
73. Präfix	Vorsilbe	приросток
74. Präsens	Gegenwart	теперішній час
75. Präposition	Verhältniswort	прив'язник
76. Präteritum	Vergangenheit	минулий час
77. Reflexivpronomen	rückbezügliches Fürwort	зворотний займенник
78. Relativpronomen	bezügliches Fürwort	відносний займенник
79. Semikolon	Strichpunkt	середник
80. Singular	Einzahl	однина
81. Subjekt	Satzgegenstand	підмет
82. Substantivum	Hauptwort, Dingwort	іменник
83. Suffix	Nachsilbe	наросток
84. Superlativ	Höchststufe	найвищий ступінь
85. Syntax	Satzlehre	складня, синтаксис
86. Tempus	Zeit	час
87. Verbum	Zeitwort	дієслово
88. Vokal	Selbstlaut	голосівка

**Поазбучний показник німецьких (націоналізованих)
граматичних термінів.**

abhängige Rede 31	besitzanzeigendes Für- wort 71	Eigenschaftswort 2
Auslassungszeichen 6	biegbar 20	Einzahl 80
Ausrufwort 33	Biegung	Fall 37
Aussageweise 53	des Hauptwortes 12	Fließlaut 51
Befehlsform 27	des Zeitwortes 44	fragendes Fürwort 35
begriffliches Haupt- wort 1	bewirkendes Zeitwort 38	Füllwort 63
Beifügung 10	bezügliches Fürwort 78	Fürwort 14, 35, 67, 71, 78, 79
Beisatz 7	Bindewort 45	Gaumenlaut 25
Beistrich 40	Doppellaut 17	gegenständliches Hauptwort 47

Gegenwart 74	Nennform 32	Verkleinerungsform 13
Geschlecht 23	Ordnungszahlwörter 61	vollendete Gegenwart 66
Geschlechtswort 8	persönliches Fürwort 67	Vergangenheit 70
Grundform 32	Rechtschreibung 62	Vorgegenwart 66
Grundzahlen 36	rückbezügliches Fürwort 77	Vorvergangenheit 70
Hauptwort 1, 12, 47, 52, 55, 82	sächliches Hauptwort 55	Vorsilbe 73
Hilfszeitwort 26	Sammelname 39	weibl. Hauptwort 19
hinweisendes Fürwort 14	Satzaussage 72	Wemfall 11
Höchststufe 84	Satzergänzung 60	Wenfall 4
Lautbildung 9	Satzgegenstand 81	Werfall 57
Lautlehre 68	Satzlehre 85	Wesfall 22
Leideform 65	Selbstlaut 88	Wirklichkeitsform 30
Lippenlaut 50	Sprachlehre 24	wörtliche Rede 18
männliches Hauptwort 52	Steigerung 41	Zahl 59
Mehrzahl 69	Steigerungsstufe 42	Zahlwort 58
Mitlaut 48	Strichpunkt 80	Zahnlaut 15
Mittelwort 64	Tatform 5	Zeichensetzung 34
Mitvergangenheit 28	Umstandswort 3	Zeit 86
Möglichkeitsform 46	unbestimmtes Zeitwort 29	Zeitwort 26, 29, 38, 44, 87
Nachschrift 16	unbiegbar 56	Zukunft 21
Nachsilbe 83	Vergangenheit 76	zusammengesetztes Wort 43
Nasenlaut 54	Verhältnisswort 75	Zusammenziehung 49

Поазбучний показник українських граматичних термінів.

Абстракт 1	відносний займенник 78	дієвідміна 44
апозиція 7	вказівний займенник 14	дієменник 32
апостроф 6	головні числівники 36	дієприкметник 64
артикуляція 9	голосівка 89	дієслово 26, 29, 38, 87
атрибут 10	граматика 24	дійсний спосіб 30
будучий час 21	губний звук 50	дійльний стан 5
вигук 33	давальник 11	додаток 10
виклик 33	давноминулий час 70	допомічне дієслово 26
вищий ступінь 42	двозвук 17	жіночий іменник 19
відміна 12, 44	деклінація 12	займенник 14, 35, 67, 71, 77, 78
відмінний 20	диктат 17	залежна мова 31
відмінок 37		

збірний іменник 39	ніжкий іменник 55	рід 23
зворотний займенник 77	носовий звук 54	родівник 8
звук 15, 25, 50, 51, 54	однина 80	родовик 22
звукотворення 9	оклик 33	розділові знаки 34
звучня 68	ортографія 62	середник 79
здрібніла форма 13	особовий займенник 67	синтакса 85
знахідник 4	нитальний займенник 35	складено слово 43
зубний звук 15	підмет 81	складня 85
іменник 19, 39, 52, 55, 82	пливкий звук 51	сполучник 45
інтерпункція 34	порядкові числівники 61	спосіб 27, 30, 46
кома 40	правонис 62	спосіб висказу 53
конкрет 47	предмет 60	спричинне дієслово 38
кон'югація 44	піднебінний звук 25	стан 5, 65
минулий час 76	приголосівка 48	ступенування 41
доконалий 66	прийдеший час 21	ступень 42
недоконалий 28	прикладка 7	страдальний стан 65
множина 69	прикметник 2	стягнення 49
можливий спосіб 46	приросток 73	тенерішній час 74
називник 57	присвійний займенник 71	фонетика 68
найвищий ступень 84	прийменник 75	час 21, 28, 66, 70, 74, 76, 86
наказовий спосіб 27	прислівник 3	частинця 63
наросток 83	присудок 72	частка 63
невідмінний 56	протинок 40	числівник 36, 58, 61
неозначене дієслово 29	пряма мова 18	число 59
непряма мова 31		чоловічий іменник 52

§ 10. Важніші німецькі звороти

Guten Morgen!	Добрийдень!
Guten Abend!	Добрий вечір! [од. Добрийвечір!]
Wie geht es Ihnen?	Як Вам поводиться?
Danke, (sehr) gut, und wie geht es Ihnen?	Дякую, (дуже) добре, а як Вам поводиться?
Ich fühle mich nicht wohl.	Не почувуюся добре.
Was fehlt Ihnen?	Чого Вам бракує?
Der Kopf tut mir weh.	Голові мені болять.
Schon lange?	Вже довго?
Von gestern Abend.	Від учора вчора.

Welches Datum haben wir heute?	Яку дату маємо сьогодні? [од. котрого сьогодні?]
Es ist der 1. November.	Першого листопада.
Wieviel Uhr ist es, bitte?	Котра година, прошу?
Es ist 12 Minuten nach 8.	Дванадцять хвилин по восьмій.
Bei mir ist es schon ein Viertel neun.	В мене вже чверть на дев'яту.
Ich muß jetzt gehen.	Я мушу тепер іти [од. мені тепер поря в дорігу].
Wohin gehen Sie?	Куди йдете?
Ich gehe nach Hause.	Іду додому.
Leben Sie wohl!	Прощ[ав]айте!
Verzeihung! Darf ich Sie um eine Kleinigkeit bitten?	Вибач[айте]! Чи можу вас просити про одну дрібницю?
Bitte, sagen Sie mir . . .	Будь ласка, [од. прошу] скажіть мені . . .
Wissen Sie, wann . . .?	Чи знаєте коли . . .?
Wohin fahren Sie?	Куди їдете?

Wann gehen Sie nach ... ?	Коли йдете до ... ?
Wie gefällt Ihnen ... ?	Як Вам подобається ... ?
Wie ist das Wetter ?	Яка погода ?
Es wird regnen.	Буде йти дощ.

Sprechen Sie Deutsch ?	Чи говорите по німецькому ?
Ein wenig (nicht viel).	Трошки (не багато).
Und ich spreche nur Ukrainisch.	А я говорю тільки по українському.
Verstehen Sie mich (gut) ?	Чи ви мене розумієте [добре] ?
Sprechen Sie bitte nicht so schnell!	Говоріть, коли ласка, не так скоро!
Wie heißt auf Ukrainisch ... ?	Як по українському ... ?

Ich brauche ...	Мені треба ...
Haben Sie ... ?	Чи маєте ... ? [од. чи с в Вас ?]
Was habe ich zu zahlen ?	Скільки маю заплатити ?
Wo ist, bitte, hier ein Telephon-automat ?	Де тут є, прошу, телефонний автомат ?
Diese Nummer ist (dauernd) besetzt.	Це число є [постійно] зайняте.

Wie komme ich nach ... ?	Як мені йти до ... ?
Ist dies der richtige Weg nach ... ?	Чи це добра дорога до ... ?
Welche Straßenbahn fährt nach ... ?	Який трамвай їде до ... ?
Wo ist hier, bitte, Autobushaltestelle ?	Де тут, прошу, автобусова зупинка ?
Wo finde ich ein Auto ?	Де найдіти авто ?
Wo ist, bitte, die Straße ... ?	Де тут [є], прошу, вулиця ... ?
Fahren Sie mit nach ... ?	Чи їдете разом до ... ?
Auf Wiedersehen!	До побачення!
Alles Beste!	Всього найкращого!

Wo ist das nächste Postamt?	Де [є] найближчий поштовий уряд?
Was kostet ein Brief (eine Postkarte) nach ...?	Скільки коштує лист (поштова, картка) до ...?
Ist ein Brief für mich hier?	Чи є тут для мене лист?
Ich bitte um eine Briefmarke zu ...	Прошу поштовий значок за ...

Wo ist die Zollrevision?	Де [є] митна ревізія?
Haben Sie etwas Zollpflichtiges?	Чи маєте щось, що підпадає митній оплаті?
Hier ist mein Paß.	Тут мій паспорт.
Ich bitte um ein Sichtvermerk.	Прошу візн.
Sie haben keine Aufenthaltsbewilligung.	Ви не маєте дозволу на побут.

Was kostet dies?	Скільки коштує це?
Das ist zu teuer.	Це за дорого.
Haben Sie nichts Billigeres?	Чи не маєте нічого дешевшого?
Schicken Sie die Sachen an diese Adresse ...	Перешліть речі на цю адресу ...
Können Sie mir ... wechseln?	Чи можете мені ... змінити?
Haben Sie Kleingeld?	Чи маєте дрібні?

Haben Sie Zimmer frei?	Чи маєте вільну кімнату?
Zu welchem Preise?	В якій ціні?
Haben Sie kein billigeres Zimmer im zweiten Stock?	Чи не маєте дешевшої кімнати на другому поверху?
Hier ist mein Gepäckschein.	Тут мій багажний квиток.
Bringen Sie, bitte, mein Gepäck.	Принесіть мені, будь ласка, мій багаж.
Geben Sie mir, bitte, die Speisekarte.	Дайте мені, прошу, карту страв [од. стравосніце].
Kellner, die Rechnung!	Кельнер, рахунок!

Wann fahren Sie ab?	Коли від'їжджаєте?
Ich reise morgen früh ab.	Я від'їжджаю завтра вранці.
Wecken Sie mich um 6 Uhr.	Збудіть мене в шість годині [од. в шість годин].

Wo ist der Bahnhof?	Де двірєць?
Wann geht der Zug ab?	Коли відходить поїзд?
Wo ist der Fahrkartenschalter?	Де білетова каса?
Bitte ein Billet 2. (3.) Klasse nach ...	Прошу білет другої (третьої) класи до ...
Ist dieser Platz besetzt (frei)?	Чи це місце зайнято (вільне)?
Wo muß ich umsteigen?	Де я мушу пересідати?
Wo ist der Zug nach ...?	Де [с] поїзд до ...?
Wo ist das Raucherabteil (der Schlafwagen, der Speisewagen, der Gepäckwagen)?	Де [с] переділ для курців [спальний вагон, вагон-ресторан, багажний вагон]?

Ist hier eine Garage?	Чи є тут гараж?
Wo ist hier, bitte, eine Tankstelle?	Де тут, прошу, налівня?
Bitte um (5 Liter) Benzin.	Прошу (п'ять літер) бензину.
Wo finde ich eine Reparaturwerkstatt?	Де знайду напівню?
Bitte, reparieren Sie ...	Направте, будь ласка ...

Речевий показник

і показник деяких важливих слів та назв.

(Числа вказують на сторінки.)

Абетка 9, 10	Двозвуки 10, 12
акцент → наголос	деклінація → відміна
альфабет → абетка	deutsch (походження й значення назви) 7
Бажальні речення 62	дифтонги → двозвуки
besser, beste 26	дієслова 31—55
Великі букви 11, 65	діління екладів 65
werden (відміна) 36—37; (форми) 55	діяльний стан 39—40
вимова звуків 11—13	довгі голосівки 11
відміна дієслів 31—55; займенників 26—28; іменників 16—22; прикметників 23—25; числівників 29	допомічні дієслова 32—38
відмінки 16	дробові числівники 30
viel (ступенування) 26	Duden 7, 8
вказівні займенники 27	dürfen 44
wollen 55	займенники 26—28
вставні речення 58	зворотний займенник 26
Haben (відміна) 34—35	зразки відміни → відміна
halb: Hälfte 30	Іменники 16—22
Herr (відміна) 18	інтерпункція → розділові знаки
германські мови 7	Кон'югація → відміна дієслів
Herz (відміна) 22	können 47
hoch (ступенування) 26	короткі голосівки 11
головні числівники 29	Малі букви 65
голосівки (вимова) 11	mehr, meisten 26
граматики німецької мови 8	mögen 48, 59
граматичні терміни 6	модальні дієслова 44, 47, 48, 52, 55
Ґотика 9—10	можливий спосіб (уживання) 58—62
groß (ступенування) 26	Museum (відміна) 22
gut (ступенування) 26	

- Nah (ступенування) 26
 наголос 13
 назви міст і країн (рід) 15
 невідмінні частини мови 56
 неозначений родівник 14
 неозначені займенники 28; чис-
 лівники 30
 неособові вказки 28
 неправильне степенування 26
 неправильні дієслова 42—55
 непрямі мова 59—61
 німецька мова 7
 німецькі говори 7
 німецькі звороти (важливі) 73
- Означений родівник 14**
 означені займенники 27
 ортографія → правопис
 особові займенники 26
- Перезвучні голосівки 10, 11, 31**
 питальні займенники 28; речен-
 ня 61
 підрядні речення 58
 порядкові числівники 30
 порядок слів у реченні 57—58
 правопис 7, 11, 12, 64
 приголосівки (вимова) 12, 13
 прийменники 56
 прикметники 23—26
- прислівники 56
 пряма мова 59—61
- Рід іменників 14—15**
 родівник 14, 15, 27
 розділові знаки 66
- Sein (відміна) 32—33; (форми) 51**
 сильні дієслова 42—55
 складений присудок 57
 складені букви 10, 13; слова
 6, 13, 14, 15
 складня 57—63
 скороти 67
 скорочена умовна форма дієслів
 63
- словники 8
 sollen 52, 59
 сполучники 56
 степенування 26
 страдальний стан 31, 38, 41
 Schweiz 15
- Ukraine, ukrainisch 15
 Umlaut → перезвучні голосівки
 умовні речення 61
- Charlottenburg 15
- Числівники 29—30**
 чужі слова 13, 66

Видавництво
Отто Гаррасовіц, Leipzig C 1
Querstraße 14

поручає такі книжки до вивчення німецької мови:

Ганна Наконечна: Німецько-український кишеньковий словник (друге видання), 1941, стор. XXVI, 176, ціна: брош. 4 нім. м., опр. 5 нім. м.

Словник опрацьований з доруки Українського Наукового Інституту в Берліні. Він охоплює коло 10 тисяч гасел. Ось що писали про перше видання цього словника:

„... Багато висловів модерного життя виступає тут уперше в німецько-українському протиставленні... Опрацьований і виданий дуже совісно й дбайливо з кожного погляду...“

(Проф. Др. Іван Зілинський, Краків).

„... Новотвори, що вперше засвідчені в цьому словнику, вказують велику продуманість, легкість та видержаність...“

(Доц. Др. Ярослав Рудницький, Берлін).

„... Ганна Наконечна дала словник, якого нам уже давно недоставало. Йі словник містить всі потрібні слова буденного життя...“

(Др. Сократ Іваницький, Чернівці).

Ярослав Рудницький: Українсько-німецький кишеньковий словник (друге видання), 1941, стор VIII + 160, ціна 1,50 нім. м.

Словник містить коло 5000 слів і вповні вистарчає для щоденного вжитку.

З голосів преси про перше видання цього словника:

„... Словник Рудницького є найдешевшою книжкою з цієї ділянки...“

(Л. Ярошенко, Прага).

„... Він відрізняється корисно від усіх інших творів цього роду...“

(К. Райшер, Краків).

Інші мовознавчі книжки:

Підручник української мови (для німців). З доруки Українського Наукового Інституту в Берліні опрацював Ярослав Рудницький. XVI, 200 стор. 8°. Брош. *RM* 5.—

Автор обговорює у вступі найсуттєвіші прикмети й розиток-історію української мови, що нею говорить сьогодні приблизно 50 мільйонів людей та що як окрема самобути мовна одиниця належить разом із московською (російською) та білоруською (кривницькою) до східнослов'янської групи мов. Поодинокі лекції розкладені за відповідним граматичним матеріалом, їх автор ілюструє відповідно дібраними уступами й зразками мови, що дають чужинцеві рівночасно відповідь на практичні питання з обсягу українознавства. Підручник надається теж до самонавчання ізза приступної подачі граматичних правил і ясного та короткого їх формулювання. Крім цього учень, що не має змоги почути українське слово, може купити відповідні грамофонні пластинки, що окремо прилагоджені для цієї книжки.

★

Українські південнокарпатські говори (лемківський, бойківський, гуцульський). На основі грамофонних пластинок опрацювали Г. Наконечна й Я. Рудницький. Праці Берлінського Інституту Звукових Дослідів, т. 9. 1940. *RM* 5.—

Автори обговорюють прикмети поодиноких південнокарпатських говірок, лемківської із села Камюнки на Спішу, бойківської із Ужгороду й гуцульської з Вовчинець на Буковині. Те все на основі грамофонних пластинок, що їх можна окремо набути в Інституті Звукових Дослідів у Берліні. Хто хоче запізнатися з старовинними карпатськими говорами, тому ця книжка стане в великій пригоді.

Книжка в німецькій мові.

Видавництво Otto Harrassowitz / Leipzig